

DOMOLJUB

Izhaja vsak četrtak. Cena mu je 8 K na leto. (Za Nemčijo 10 K, za Ameriko in druge tuje države 12 K.) — Posamezne številke se prodajajo po 20 vinarjev.

Slovenskemu ljudstvu v pouk in zabavo.

Spisi in dopisi se pošiljajo: Uredništvu „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica. Naročnina, reklamacije in inserati pa: Upravištvu „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Štev. 32.

V Ljubljani, dne 8. avgusta 1918.

Leto XXXI.

Demokracija in avtoriteta.

To so tuje besede, pa se dandanes tolikrat pišejo in izgovarjajo, da jih mora tudi „Domoljubov“ bralec poznati in prav razumeti.

Demokracija

je grška beseda in pomeni po naše toliko kakor »ljudovlada«. Ker pa rabimo besedo »ljudovlada« že za latinsko besedo »republika«, ki ne pomeni prav tisto, kakor beseda »demokracija«, zato moramo ta pojm le opisati in reči, da je demokracija tam v veljavi, kjer res vsi odrasli, prosti državljani sodelujejo in pomagajo pri upravi in pri gospodarstvu javnih poslov in zadev v občini, deželi in državi.

Avtoriteta

pa je latinska beseda in pomeni toliko kakor naša beseda »oblast« ali »veljava«, ali še posebno »priznana oblast« v družabnem pravu. Brez avtoritete ne more stati nobena družba; avtoriteta je duša prave družbe. Družba brez priznane oblasti je mrtva, ker ne more doseči svojega smotra ali cilja.

Ko smo spoznali pomen teh dveh besedi, bomo zdaj pogledali v kakšni medsebojni zvezi sta avtoriteta in demokracija. Demokracija in avtoriteta so reči, ki se javljajo in razvijajo v družabnem življenju.

Kaj je družba

sploh, to vsakdo ve, družba v ožjem pomenu pa je stalna zveza ljudi, ki s skupnimi močmi gredo za skupnim smotrom ali ciljem. Posamezni človek si ne more vsega sam preskrbeti, zato se druží z drugimi, da s skupnim delom ustrezajo vsem potrebam.

Da pa taka množica ljudi napravi res pravo družbo, mora imeti nad seboj druž-

bino oblast ali avtoriteto. To oblast nosi ena oseba ali tudi več oseb, ki morajo poznati smoter te družbe, poznati tudi sredstva in pomočke, s katerimi hočejo doseči cilj. Poznati morajo tudi naloge in različne zmožnosti, s katerimi prispevejo k skupnemu blagru družbe.

Ker je velika razlika med posameznimi udi prave družbe, se primerja rada družba organizmu n. pr. človeškemu telesu. Telo ima mnogo različnih udov, ki opravljajo vsaki svoj posel, pa vendar gre vse to delo za enim smotrom, namreč za tem, da ohranijo človeku življenje in zdravje, sploh da ga zadovoljnega in srečnega store. Da pa človek more doseči svoj namen z delom svojih udov, mora to voditi smotreno pamet človekova, ki pozna cilj in sredstva in jih tudi zna prav porabiti. Pamet je torej oblast ali avtoriteta v človeku poedincu, pamet ali razumnost mora voditi tudi človeško družbo.

Vsi udje take družbe morajo razumno delati, če hočejo res doseči skupni smoter, to je občno blaginjo, vendar pa bi to še ne zadoščalo, če bi ne bilo v družbi neke vrhovne avtoritete ali oblasti, ki nadzira delovanje vseh posameznih udov in ga vodi proti cilju. Kakor duša v človeku oživlja in vodi posamezne ude k skupnemu delu za blagor človeka, tako mora tudi avtoriteta ali družbina oblast voditi posamezne ude dotične družbe primerno njihovi naravi pri delu za skupni blagor svoje družbe. Brez take družbine oblasti bi ne bilo nobenega reda v družbi. Mnogi bi sploh nič ne delali iz lenobe, drugi bi hoteli vse narediti po svoji glavi brez ozira na skupni blagor, oblast pa skrbi za to, da vsi res delajo in pa da dela vsakdo smotreno, to je, da dela tako, kakor to zahteva občni blagor cele družbe.

To vrhovno oblast mora imeti le eden, ali le nekoliko oseb, da se ohrani edinstvo in red.

Poglejmo zdaj nekatere take bolj važne in nujne družbe v tem oziru. Prva taka družba, temelj vseh drugih družb je

rodbina,

to so oče, mati, otroci in posli. Vrhovna oblast je v očetu in soprogu, ki je glavni celotni rodbini. Ta očetovska oblast sicer ni neodvisna, ker se mora ozirati na cerkvene in državne postavbe pri svojem gospodarstvu, je pa monarhična, ker se ne sme noben ud rodbine vmešavati v gospodarjeve naredbe.

Iz razširjene rodbine se razvije

zadruga,

to je zveza ali združitev več rodbin v eno gospodarsko enoto. Načelnik zadruga je starešina, ki ima vrhovno oblast, vendar ne povsod enake. Včasih je dokaj samostojen, kakor oče v rodbini, včasih pa je njegova oblast omejena s tem, da mora vsaj za večje reči iskati sveta in pritrdila pri načelnikih družin ali tudi v zboru vseh polnoletnih moških udov te zadruga. V tem zadnjem slučaju bi bil to demokratičen način gospodarjenja v zadrugi.

Približno isto je razmerje, ko se zadruga razširi v

pleme ali rod.

Načelnik celega rodu je župan ali vojvoda, ki ima tudi v raznih slučajih razno oblast.

Naše občine niso prave zadruga, pa tudi niso osnovane po rodovih, ampak so napravljene po krajevnih potrebah in razmerah.

Najpopolnejša naravna nujna družba je

država,

kjer ima vladar vso vrhovno oblast neodvisno od kogarkoli v svoji roki. Oblika pa in način kako vladar izvršuje svojo vladarsko oblast, ta je različen v raznih državah. Dve glavni vrsti vladavine razločujemo, monarhijo in republiko.

Monarhija.

Monarhija je grška beseda in pomeni po naše vlado enega samega. Ta edini, ki vlada, je cesar ali kralj, vojvoda, knez ali kakor se že imenuje. Ta edini ima vsa vladarska oblast združeno v svoji osebi, ki končno odločuje v vsakem slučaju. Navadno ima monarh ali samovladar svoje svetovalce ali ministre, ki mu pomagajo izvrševati vladne posle, vendar so ti ministri popolnoma odvisni od vladarja; kar samovladar hoče, to se mora zgoditi, če tudi ni ministru po volji. Ako je vladar popolno neomejen monarh, je ta način samovlade absolutna monarhija. V starih časih je bilo to splošno v navadi, danes pa ni v Evropi nobene več, v Aziji in Afriki pa so še take patriarhalne monarhije manjšega obsega.

Ko je nastala država iz zveze več rodov, so načelniki rodov, župani in vojvodi si pridržali nekaj pravic pri vladanju države in s tem so omejili vrhovno oblast vladarjevo. Vladar je moral te velikaše sklicevati na posvete ali redno ob določenih časih, ali izredno za bolj važne državne zadeve. Ako je bil vladar vezan na privoljenje svojih boljarjev, je bila s tem njegova oblast omejena, ni bil več absolutni monarh, ampak je nastal nov način vladavine aristokratske monarhije. V začetku srednjega veka so bile v Evropi samo take monarhije, kjer je imelo plemstvo vodilno vlogo.

Polagoma so prišla tudi mesta do veljave tako, da so dobila vpliv na vlado; razvila se je takoimenovana stanovska ustava, ko so imeli posamezni stanovi plemstvo, duhovščina in mesta svoje zastopnike v deželnih in državnih zborih, ki so imeli večkrat znatne pravice sodelovati pri upravi državnih opravil. Ta stanovska ustava je bila nekak most do sedanje ustavne ali konstitucionalne monarhije.

V taki ustavni monarhiji deli vladar svojo postavodajalno oblast z državnim zborom izvoljenih poslancev. Pravica voliti te poslance je zopet različna, bolj ali manj široka. Kjer velja splošna volilna pravica, da sme voliti vsak prosti in dorasli državljan svojega poslanca, tam bi bila ustavna monarhija na demokratični podlagi.

Tudi pravice raznih državnih zborov niso enake. Tako n. pr. je imela nekdanja ruska дума dokaj manjšo oblast kot jo ima avstrijski državni zbor; še večjo moč ima ogrski državni zbor. Docela demokratičnega značaja pa nima nobeden teh, ker imajo razni stanovi in redovi velike pravice.

Najbolj demokratična je še zdaj angleška ustava. Tukaj je volilna pravica zelo razširjena in moč spodnje zbornice dokaj velika. Ministri se jemljejo vedno iz večine te zbornice in morejo ostati na svojih mestih le tako dolgo, dokler uživajo zaupanje večine izvoljenih poslancev. Angleški ministri vladajo skoro samostojno v zmislu vladne večine, kralj se malo vmešava v delovanje ministrstva. Vendar je Angleška prava monarhija, ker ima prestol in kraljevska oblast vladar po lednem pravu in določbah državne ustave.

(Dalje prih.)

Svetovna vojska.

Oči celega sveta so obrnjene na francosko bojišče, kjer se bije ena največjih svetovnih bitk, ki bo skorajgotovo odločilna za končen izid svetovne vojne. Milijoni mož si stoje nasproti, da izvojujejo zmago domovini. Dosedaj je bila sreča Francozom mila. Nemci se na celi črti umikajo k reki Aisne. Francozi, Amerikanci in Angleži pritiskajo z vedno večjo silo nanje. Zavzeli so že mesto Soissons, prisilili so Nemce, da so se severno pri mestu Albertu pričeli umikati. Nemška vodilna vojskovodja, Hindenburg in Ludendorff, priznavata, da se jima je ofenziva, katero sta pričela, 15. julija, ponesrečila vsled sovražnikove premoči; in se rajši umikata kakor da bi žrtvovala stotisoče mož za par kilometri francoske zemlje, vendar izjavljata, da imata še vedno upanje na zmago. Bojna sreča je opoteča.

Na italijanskem bojišču razven poizvedovalnih, zračnih in malih artiljerijskih bojev nobenih posebnih dogodkov. Italijani so zavzeli hrib Dosso alto, a drugod si ne upajo prodirati.

Na albanskem bojišču smo pričeli s protiofenzivo in Italijan se umika na 30 km dolgi fronti. Uspehov, katere je pričakoval na tem bojišču, ni dosegel; sicer je pa to bojišče stranskega pomena, usoda se odloči na francoskem bojišču, vendar je prav, da prejme verolomni nasprotnik tupatam plačilo za nezvestobo.

Na vzhodnem bojišču se dogodki hitro razvijajo. Angleži osvajajo polagoma severno Rusijo, bližajo se važnemu p. tanišču Arhangelsk, na drugi strani pa Petrogradu, združiti se nameravajo z Japonci, Amerikanci in Čeho-Slovaki, ki korakajo skozi Sibirijo. Nasprotniki sedanje ruske vlade se bližajo že Moskvi, od katere so oddaljeni le še 200 km. S padcem sedanje vlade dobimo tudi zopet novo vzhodno bojišče. Velikim dogodkom gremo nasproti.

Politični obzernik.

Vzhod besni.

Poslanstvo miru so nesli na vzhod, a žalibog rodilo je sovraštvo. Nasprotstvo, ki je zaradi rekvizicij nastalo takoj v začetku med ukrajinsko rado, ki je držala s kmeti, in pa med nemškim vojaškim poveljstvom, se z odstranitvijo ukrajinske rade ni poleglo.

Pod varstvom nemških vojakov je postal Skoropadskij poglavar v Ukrajini. Ta vodi v nasprotju z rado protikmetško politiko. Ubogi ukrajinski kmet, čigar revščina je šela pred revolucijo le kočo in kosček zemlje, med tem ko so graščaki imeli nepregledne poljane njiv, travnikov in gozdov, se je že veselil, da bo bolj prosto dihal, ker so v revoluciji razdelili veleporečja med kmete. Skoropadskijeva vlada pa je preklicala razlastitev in zahteva, da se mora razdeljena zemlja zopet vrniti graščakom. Seveda to kmeta jezi.

Tudi ukrajinski izobraženci in meščani godrnjajo. Ko je sklenila rada brestlitovski mir, so rajali, da so dobili samostojno ukrajinsko državo. Rada je bila njihov po-

nos, narodova rešiteljica. A kmalu so videli, kako žalostno je končala ta rada. »In sedaj slišijo,« kakor piše Arbeiter-Zeitung, »da iste ukrajinske ministre, ki so podpisali v Brestu Litovskem mir, kličejo na ukrajinski zemlji pred nemška vojaška sodišča, da jih nemška vojaška sodišča pozivajo na odgovor, ker so dali zapreti nekega ukrajinskega državljana, da jih je nemško vojaško sodišče obsodilo v zapor vsled njihovih službenih odredb v ukrajinski upravi.«

Železniški delavci štrajkajo. Tudi ti niso zadovoljni. Zato so ukrajinske železnice podredili nemški vojaški upravi. Nova jeza!

Tako vse vre in najrojevša žrtev teh homatij sta postala najvišji nemški poveljnik v Ukrajini pl. Eichhorn in njegov spremljevalec pl. Dressler. Podrla ju je morilčeva bomba v Kijevu. Menda je bil umor namenjen tudi Skoropadskiju.

Posledica umora je bila, da so razglasili nad Ukrajino oblegovano stanje ter da so zaprli še nekaj ministrov prejšnje vlade in mnogo drugih. Arbeiter-Zeitung pristavlja k temu: »Ali smemo to stanje v resnici imenovati mir? Ne, tak ni noben mir! Divje sovraštvo živi ondi proti nam. Morda ni nevarno, dokler mu manjka orožja. Jutri pa bi oborožilo proti nam milijone, ako bi se posrečilo ententi, da mu dobavi orožje. Sila je hotela na vzhodu izsiliti mir, toda stanje katero je ustanovila sila, ni nikak mir. Vernikom sile bi morali biti dogodki na vzhodu strašno svarilo! Res, kratkotrajno premirje more porazencu vsiliti tudi meč, trajni mir pa zaznamčuje le sporazum, sprava med narodi.«

»Državi zvesti« pesté novega ministrskega predsednika.

Nemški nacionalci od samega razburjenja ne vedo, kaj bi počeli. Novi ministrski predsednik dr. Hussarek namreč ni takoj prišel k njim, kakor so zahtevali, ter se jim poklonil: »Vaš pokorni sluga sem.«

Pod Seidlerjem so še trobili v svet, da je veleizdajalec, kdor ne bi hotel glasovati za proračun. Mislili so predvsem na Čeha in Jugoslovane. Ko smo pa dobili novega ministrskega predsednika, so pa enkrat pozabili, kar so vpili še prejšnji dan, ter so začeli resno cincati, ali bi glasovali za proračun ali ne. Stavili so dr. Hussareku kot pogoj cel kup zahtev, eno hujsko od druge, ki končno izzvene v eno samo zahtevo: »Naš hlapec moraš biti.« Dr. Hussarek se začetkom ni hotel veliko zanje meniti. Zato so kar besneli. Ko so slednjič izprevideli, da znajo priti v sramoto, če bi šel dr. Hussarek preko njih, so se zadnji dan pred glasovanjem še zadovoljili z dr. Hussarekovo obljubo, da bo tekom štirih dni ustanovil v Trutnovu na Češkem novo okrožno sodišče, sestoječe iz več okrajnih sodišč. Potem so glasovali za proračun, le najhujsi, kot smo že zadnjič omenili, so glasovali proti. In od tedaj je vedno hujski kreg med njimi.

Ko po preteku štirih dni ni bilo obljubljenih odredb, so ti narodnjaki takoj z javnim pismom, objavljenim po časopisih, opozorili dr. Hussareka na dano obljubo. Precej je izšla naredba kot nov in prvi Hussarekov udarec proti Slovanom. Drugi

adarec nam je nameril dr. Hussarek na zelo strahopeten način v gosposki zbornici, seveda v veliko zadovoljnost nemških nacionalcev. V poslanski zbornici ni niti črnil o nemstvu in o kakem nemškem kurzu. Ko je bil pa sprejet proračun, se je pa, vedoč, da je večina v gosposki zbornici nemško nacionalna, pred temi gospodi bolj razkoračil s trditvijo, da bo Avstrija izpolnila svojo nalogo le tedaj, če se bo vedno zavedala, da je pravlec njene kulturne moči v nemškem narodu.

Tako novi ministrski predsednik potasi leze Nemcem vedno bolj pod rep, dokler ga ne bodo imeli čisto pod seboj, kakor so imeli dr. Seidlerja.

Državni zbor bo menda zopet sklican sredi septembra. Obravnavali bodo nove davčne zakone. Dr. Hussarek že pripravlja pot za zasedanje s tem, da se pogaja z različnimi parlamentarnimi strankami, da bi glasovale zanj. Najprej je poklical k sebi zastopnike Čehov. Govorili so o okrožnem sodišču v Trutnovu, o preganjanju češkega časopisja, o zatiranjih med Jugoslovani in Čehi ter o gospodarskem zapostavljanju čeških dežela. Dokler bo dr. Hussarek trpel tak protislovanski kurz, pač ne more upati na spravo.

Uganite, kaj bo dr. Hussarek ukrenil!

Tedenske novice.

DROBNE POLITIČNE VESTI.

»Jugoslovan« zopet prične izhajati dne 10. avgusta.

Proti Jugoslaviji. Mažari se Jugoslavije nič manj ne boje kot Nemci, le da so v svojem boju proti njej veliko brezobzirnejši. Budimpeštanski časopisi zmerjajo ministrskega predsednika Hussareka, ker je pustil v državni zbornici govoriti Staneku in dr. Korošču o češko-slovanski oz. jugoslovanski državi; mažarska vlada pa pridno pošilja mažarske odposlance v Bosno, da agitirajo za priklopitev Bosne Ogrski. Mi dobro vemo: mažarskim kapitalistom diši ogromno neizčrpno bogastvo jugoslovanske zemlje in delavne jugoslovanske roke, katere bi radi zaslužili in izkoriščali v svoj dobiček.

Slovenska socialno demokratična stranka je imela 28. julija strankarski shod v Ljubljani. Stranka se je tudi izjavila za združitev trojimskega jugoslovanskega naroda v lastno demokratično državo.

Češkega poslanca Staneka, znanega predsednika Češkega svaza in voditelja čeških poslancev v državni zbornici, je 85 občin njegovega volilnega okraja imenovalo za častnega člana. V ta namen se je vršila v češkem mestu Telču slavnost, ki se je je udeležilo do 20.000 Čehov, izmed Jugoslovanov dr. Korošec in izmed Poljakov grof Skarbek.

Cesar Viljem ob obletnici vojne. Ob četrti obletnici vojne je izdal nemški cesar Viljem II. dva manifesta na civilno prebivalstvo in na armado. v kateri pozivlja k vztrajnosti, dokler ne bo dosežen zmagovit mir.

Rumunski ministri na zatožni klopi. Zelo pametno! Jasno je, koliko gorja in nesreč more povzročiti ničvredna in brezvestna vlada, koliko neizmerne skode in krivic! Le poglejmo v razne nam sovražne države. Taki ministri so največji zločinci na celem svetu, in vendar kako redko je slišati, da bi bili za svoje hudobije poklicani pred sodišče, kjer naj bi prejeli zasluženo kazen. To se je sedaj zgodilo na Rumunskem. Pred začetkom vojske je vladal tamkaj Bratianu, brezvesten človek, ki je imel srečo in nesrečo milijonov v svoji roki. A on ni gledal na srečo izročnega mu ljudstva, temveč le na svojo korist. Vsled hudobije enega človeka oziroma par ljudi je zadela Romunijo ena najtežjih nesreč. Zato je dvignila romunska zbornica tožbo zoper prejšnjo vlado in v svoji obtožnici navajajo med drugimi naslednje zanimive podatke: Romunska ustava sicer ne določa izrecno, kdo sme napovedati vojsko, vendar je jasno, da ministri sami brez privoljenja parlamenta te pravice nimajo. To pravico suverena naroda je obtožena vlada kršila. Druga točka zadeva pomanjkljivo pripravo za vojsko. Romunska armada je štela 850.000 mož, na razpolago pa je imela komaj 590.000 pušk. Vsak polk je imel le po 2 do 3 stroje puške, poljska artiljerija je bila nezadostna, gorske skoro ni bilo, ker je imela samo zastarele topove. V trdnjavi Tukratan na primer je bilo samo šest težkih topov s 150 granatami, ki so bile izstreljene v poldrugem dnevu. Tehničnih priprav ni bilo nič, ne zrakoplovov, ne balonov, ne telefona. Vsa oborožba bi zadostovala za 400 tisoč mož, in le tedaj, če bi bila vojska samo kratka. Ranjeim vojakom so morali jemati plašče, da so jih dali zdravim, ki so

odhajali na fronto. V intendanci so poneverjali in zapravljali kar križem. Denar, namenjen za sanitarne priprave, je romal v žepo različnih uradnikov in častnikov. Pri oddaji vojaških dobav je igralo podkupovanje odločilno vlogo. Nadaljne točke obsegajo splošno desorganizacijo armade, podkupovanje pri podelitvi izvoznih dovoljenj, prevoz državnega zaklada in arhiva v Rusijo in zlorabo železnic, ki so jih porabljali ministri za sebe, ko bi morale voziti municijo in ranjence. Bivšemu ministrskemu predsedniku Bratianu očita poročilo n. pr. da je pustil svoje vino in svoje žito, več sto vagonov vsega skupaj, vedno prevažati kot vojaško blago z vojaško stražo in z najhitrejšimi vlaki. Ko se je peljalo nekoč več ministrov na izlet, se je pokvarila lokomotiva. Ukazali so pripeti lokomotivo vlaka za ranjence, ki je bil ravno na postaji in ranjenci so morali čakati več dni brez hrane in oskrbe, da je prišla nova lokomotiva.

Ameriske čete se vozijo tudi na italijansko fronto, kakor poročajo laški listi.

DOMAČE NOVICE.

Doplacilo za naročnike »Domoljuba« v Nemčiji znaša do konca leta 1918 4 krome (ne samo 1 K 50 vin.), ker pride v poštev znatno višja poštnina in pa razlika med vrednostjo našega in nemškega denarja.

Častni član je postal presvetli knezoškot dr. Anton B. Jeglič še v naslednjih občinah: Crnomelj, Dolenja vas, Križe pri Trziču.

Duhovniške izpremembe v ljubljanski škofiji. Premesčeni so: Anton Dolinar, kaplan v Starem trgu pri Poljanah, na Jesenice; Jožef Rogelj, kaplan v St. Jerneju, v Stari trg pri Poljanah; Janez Strajhar, kaplan v St. Rupertu, v St. Jernej; Franc Sušnik, kaplan v Kočevju, v St. Rupert; Viktor Turk, kaplan v Gorjah, v Cerklje pri Kranju; Janez Mevželj, kaplan v Trnovem na Notr., v Gorje. Jožef Leben, kaplan v Slavinu, v Trnovu na Notr.; Janez Kramarič, kaplan v Črnem vrhu nad Idrijo, v Slavinu; Alojz Lesar, kaplan v Starem trgu pri Ložu, v Črni vrh nad Idrijo; Janez Dežela, kaplan v Preddvoru, v St. Vid pri Zatičini; Tomaž Javornik, kaplan v Trziču, v Pred-dvor; Janez Drešar, c. kr. vojni kurat, za kaplana v Trziču; Anton Gole, kaplan v Idriji, v Studenc; Anton Črnugel, kaplan v Dobri-

otroka se je tako vgnezdil, da je Francija v številu prebivalstva vedno bolj pešala ter vidno jadrala v gotovo pogubo. Toca Bog kaznuje pravijo, s tistim, s čemur se je človek pregrešil. Na stotisoče vojakov je padlo na bojišču, Franciji primanjkuje moštva in francoska vlada, ki je največ kriva, da je Francija tako pešala, sedaj dela nato, da se ostro, če treba tudi s smrtjo kaznujejo tisti generali, ki brez koristi povzročijo izgubo tisočev človeških življenj. Božji mlini počasi meljejo, pa gotovo. Pa ne samo v Franciji.

Kumunska kraljica se poslavlja od svojih bivših državljanov, katerih vasi so bile ob bucareškem miru priključene Avstriji. Zato hodi sedaj po teh karpatskih vaseh, poljubljuje otroke ter razdeljuje obleke in živila kmetom. Kmetje ji poljubljuje roke in kličejo: Na skorajšnje svidenje! Kraljica je bila vedno velika prijateljica entente in jo zato bucareški mir zelo boli.

Smrtonosna španska bolezen. Španska bolezen v Švici je zahtevala do sobote 800 žrtev, samo v Bernu je umrlo 128 oseb. Od ponedeljka sem je bilo še nadaljnjih 45 smrtnih slučajev. Bolezen še nič ne pojema.

Podmorski predor med Francijo in Anglijo. Na trgovinskem posvetu zaveznikov v Londonu so sklenili 5. t. m., naj se prične kmalu graditi podmorski predor, ki bo vezal Francijo z Anglijo. Kadar bo predor zgrajen, bo vozil ekspresni vlak iz Pariza v London 6 ur; prepeljal bodo lahko v 20. urah 30.000 potnikov in 60.000 ton blaga.

Draga hiša. Neka firma na Dunaju je te dni prodala hišo za 5.970.000 kron; ko jo je pred vojsko kupila, je dala zanjo 435.000 kron.

Policaj za 12 letnim dečkom na viaku. Na ogrski obmejni postaji Slatini je ogrski obmejni policaj prijel 12letnega dečka z Dunaja, ki je imel krompir v nahrbtniku. Deček je tekkel od vagona do vagona, policaj za njim, deček na streho, policaj za njim, deček je pri skoku z vagona na vagon padel z vlaka, ki ga je povozil. Železniški uslužbenci so hoteli policajja ugonobiti, pa je urno zbežal.

Skrivnostni mrliči v kopeli. V dunajski kopeli »Diana« so našli na dnu bazena, ko so spustili zvečer vodo, dva mlada moža v turški obleki. Nihče ju ni videl, kdaj sta šla v vodo in nihče ju ne pozna. Sprva so sodili, da sta samomorilca in sta se neposredno poprej zastropila. A drugo jutro so našli v kanalu, ki vodi iz bazena, še tretjega mrliča, ki pa je že razpadal in je moral ležati že več dni. Bil je brez obleke in ker gotovo ni prišel nag v kopalnico, obleka pa se ni nikjer našla, je verjetno, da gre v vseh slučajih za zločin. Preiskava dosedaj še ni dognala ničesar.

Dopisi.

Naklo pri Kranju. Oglasil se je na veliko veselje svojih staršev, bratov in pa sestre Janez Jenko, doma na Pivki števil. 10. Začetkom vojne je zasel v rusko ujetništvo, odkoder ni bilo dolgih 37 mesecev nobenega glasu o njem. Zdaj je na poti proti domu. Da bi se oglasili in vrnil še ostali pogrešani ujetniki!

V Mavčičah na Gorenjskem so somišljeniki S. L. S. izvolili 21. julija krajevni odbor za svojo župnijo. Pri tej priliki so zložili 114 kron kot mal dar sklada S. L. S.

Novice od Soče.

Izvanrednega občnega zbora Zveze slovenskih županstev se je udeležilo nad sto županov in podžupanov. Obširno se je obravnavalo o obnovi Goriške, o aprovizaciji, revkizacijah, begunskem vprašanju, o izrabljanju županstev. Iz poročil in debat je bilo jasno razvideti, kako vlada Slovence na Goriškem povsod prezira in zapostavlja, kako se malo brige za obnovo in aprovizacijo in še tisto skrb, ki jo ima za Goriško, obrne večji del za laško favoreče Furlane,

Gospodarski del.

Sanje kmetijske bodočnosti.

Poljedelski minister je imel pred tedni v državnih zbornici lep govor, v katerem je povdarjal, da je glavni pogoj, da si opomore naše docela propadlo narodno gospodarstvo, da povečamo množino kmetijskih pridelkov, da zboljšamo poljedelsko proizvodnjo. Omenjal je vsakovrstne kmetijske melioracije (izboljšavanje zemlje), povečanje važnosti rastlinskega požlahtnovanja, planinske paše kakor tudi paše sploh, zaokroževanja in zložbe zemljišč (komasacija), pomen kulturne tehnike, zlasti pa žalostno zaostalost avstrijskega kmetijstva glede uporabe umetnih gnojil. G. minister je kazal poslancem tudi bajno lepe številke, ki kažejo naš bodoči napredek v kmetijstvu; vse je odvisno seveda od tega, če bo pri roki potreben denar, pozabil pa je povedati, da je uspešna prenovitev v ravnotisti meri odvisna tudi od delavstva. Če ne bo dovolj delavcev na razpolago kmetu in če ta ne bo imel velikega veselja do svojega stanu, potem so vsi lepi programi v ministrstvu samo prazne sanje.

Seveda se da kmetijstvo samo na sebi v ogromni izmeri zboljšati; toda iz sedanjega ravnanja državnih komandantov si ne moremo naslikati za kmeta lepše bodočnosti. Kakšna rana za gospodarsko življenje so državne centrale za razna živila, obleke, kovine i. t. d., kako korenito so zagrenile kmečkemu ljudstvu veselje do težkega njegovega dela! Zato se je pa tudi kmetijsko proizvodnjo tako grozno poslabšalo in se je strašno zmanjšala množina pridelkov. Le poglejmo, kako je bilo v letu in krompirjem. V letih 1906 do 1915 so pridelali po podatkih kmetijskega ministristva na 1 hektarju v kvintalih (q) letno na:

Dežele	Kvintalov				
	Pšenice	Rži	Ječmena	Ovsa	Krompirja
Nižje Avstrijska . . .	15.2	14.1	13.6	11.4	71.6
Gornje Avstrijska . . .	13.3	13	11.8	12.2	14.7
Solnograška . . .	13	14.2	12.9	6.5	84.8
Stajerska . . .	11.4	10	10.3	11	71.1
Koroška . . .	12.7	11.2	12.6	11.5	83.1
Kranjska . . .	8.9	7.4	7.9	9.7	86.3
Severno Tirolska . . .	13.5	14.4	12.9	11	147.5
Južno Tirolska . . .	13.1	14.6	13.8	12.4	117.4
Predariška . . .	9.3	14.5	7	6.2	42.4
Istrija . . .	6.6	6	5.1	4.6	38.4
Dalmacija . . .	7.8	6.3	6	4	6.2
Češka . . .	18.4	16.3	19	15.6	102.4
Moravska . . .	15.5	14	16.7	12.6	110.6
Slezija . . .	12.4	11.9	13.5	15.5	94.1
Zahodna Galicija . . .	10.5	10.3	10.3	10.3	100.5
Vzhodna Galicija . . .	11.8	11	10.9	10.3	118.7
Bukovina . . .	14	12.4	14.2	14.1	110.1

Te priproste številke nam povedo marsikaj, ako premišljujemo dalje. V mirnih razmerah bi se bile dale zvišati, vojska pa jih je v l. 1916 zelo potlačila in l. 1917 je bil pridelek nezaslišano pičel. Slaba letina za krompir v l. 1916 je k naši lanski in letošnji mizeriji silno veliko pripomogla. Le pomisli! Dočim so pridelovali na Češkem v letih 1906 do 1915 vsako leto povprečno po 31 milijonov kvintalov, je pa znašal pridelok krompirja l. 1916 samo 13 milijonov kvintalov.

Nasproti Nemčiji je naše kmetijstvo daleč zadaj; tam obdelujejo zemljo mnogo bolj intenzivno (skrbno, po vrtnarsko); gnojila: fosfornokisla, kalijeva in dušičasta so tam bistveno cenejša, zato jih pa tudi brez primere več porabijo.

Kmetijske rastline moramo skušati po možnosti požlahtniti; z zboljšanjem semenskega blaga je mogoče pridelok zvišati za 3 do 5 kvintalov na hektarju!

Pa če bi pridelali tudi 1 sam kvintal več na hektarju, koliko bi se že to poznalo v cesarstvu. Le poglejmo! V letih 1906—1915 je bilo v Avstriji posejanih z ržjo okoli 2 milijona hektarov. Ko bi sejali splošno le žlahtno rž in s tem zboljšali pridelok na hektarju za

1 q, bi znašalo to v celi monarhiji 2 milijona kvintalov rži!

Ko bi se to posrečilo pri vseh vrstah pridelkov — in možnost za to je dana — kakšne fantastične številke bi dobili! Krompirja pridelamo pri nas razmeroma mnogo manj nego v Nemčiji. Tam je znašal v l. 1880—1889 povprečni pridelok na 1 ha samo 83 q, v letih 1893—1899 že 118 q, v l. 1900—1910 že 135 q in v letih 1912—1915 celo 149 q! Jasno je, da se dajo tudi naše nizke krompirjeve številke vsaj znatno dvigniti. Prav, prav mnogo dosežemo že s tem, ako izbiramo za svojo zemljo najboljšo vrsto krompirja.

Mnogo več časa nego poljedelstvo pa bo zahtevalo zboljšanje naše živinoreje. Naši hlevi so strahotno izpraznjeni in treba bo del, da jih spravimo v nekdanji stan. Posebno v mlekarstvu vlada popoln polom. Proizvajalni stroški za mleko so tako poskočili, da ni mogoče dobavljati ljudem, ki kaj »kalkulirajo« (računajo) mleko po kakih normalnih cenah. Proizvajalni stroški 2 do 2 in pol krone za liter mleka niso bele vrane.

Ako na eni strani priznamo, da se da naša avstrijska produkcija zela, zelo dvigniti in ako je na drugi strani popolnoma jasno, da leži danes naše kmetijstvo vsled vojne popolnoma na tleh, moramo iz tega sklepiti, da bo treba neizmerne energije (sile) in pridnosti, da bodo morala ljudstva napeti vse sile, da dosežemo vsaj predvojni nivo (višina vode) kmetijskega blagostanja, koliko bo pa še treba, če hočemo še nadalje napredovati!

Predpogoj za vse to pa je gospodarska svoboda za kmeta in politična svoboda in popolna enakopravnost za vsa ljudstva. Zato proč s sedanjimi centralami, v katerih vlade nemški žid in ubija s svojimi birokratičnimi kopiti vse veselje do kmetovanja. Proč pa tudi s sedanjim nemško-mažarskim dualizmom, ki naklanja najboljšo sadovo kmečkega dela in trpljenja pri nas Nemcem in nemčurjem, onostran Litve pa Mažarom in hrvatsko-srbskim mažaronom.

Le v vsakem oziru prosti kmečki stan bo izpolnil velike upe, o katerih je govoril tako lepo kmetijski minister, izpolnitev teh načrtov v razmerah, v kakršnih smo živeli doslej, so pa le lepe, a prazne — sanje.

GOSPODARSKA OBVESTILA.

O letošnji letini. Na Angleškem si obetajo letos boljše letino kakor lani, tudi zemlje so obdelali več. Tudi na Francoskem in v nevtralnih deželah: v Švici, Holandiji, Danski in Skandinaviji pričakujejo boljše žetve. Vsaka država se je skušala osamosvojiti od tujega dovoza, zato so razširili polja.

Iz Amerike so došla do sedaj poročila samo iz najboljšega okrožja za ozimno pšenico, iz Kanzasa, kjer pričakujejo še enkrat tako dobro letino kot lani. Aprila še ni kazalo tako dobro, v maju se je pšenica silno popravila. Podobno bo najbrže tudi po drugih okrožjih.

Iz Rumunije poročajo, da so se nade glede žetve vsled pravočasnega dežja močno zboljšale. V Moldaviji dela preglavice pomanjkanje delovnih moči, zato je rumunski minister odredil, da se morajo domov vrnivši vojniki porabiti v prvi vrsti za žetvena dela.

V Ukrajini vsled obilnih padavin v južni Rusiji letina tudi že boljše kaže, vendar bi se utegnlo čutili precejšno opuščanje polja, nič manj v Rusiji, kjer je po poročilih komisarijata za narodno gospodarstvo obdelanih v Jekaterinoslavski guberniji samo 62%, Voroneški samo 60%, Saratovski 72%, Harkovski 47% in Samarski 70% vsega polja. Tega so krive deloma nejasne lastninske razmere, ker ljudje še niso gotovi, čigava bo ostala zemlja.

V Avstraliji bo žetev precej slabša kakor lani, vendar bo ostalo za izvoz še 41.7 milijonov bušlov (1 bušel = 36.35 l) poleg zaloga, ki so ostale še od lanske in predlanske letine.

Čeprav je izvoz argentinske pšenice od srede marca znatno narasel, vendar ni niti oddaleč tako velik, kakor bi moral biti pri tej žetvi, če se vpoštevalo razmere pred vojno. Znašati bi moral 3.6 milijonov ton do sedaj. Poročila o koruzi so zadnje tedne zelo ugodna,

rendar točnih podatkov ni. Cene na borzi Buenos-Aires so znatno padle. Ljansko leto je bila letina slaba.

V Nemčiji kaže letina še dosti ugodno. Jesenska setev se je izvršila pod ugodnimi pogoji in v velikem obsegu. Tudi prezimila je dobro. Pomlad je bila ugodna do maja, ki je prinesel nevihte ter sušo v večjih delih vzhodne in zapadne Prusije. Tu je bila suša posebno občutna, ker je letina bolj pozna in so bile rastline še premalo utrjene. Kž je deloma odcvetela v ugodnih razmerah. Z gotovostjo se pričakuje tudi lepa in obilna slama. Ječmenova žetev se bo v kratkem pričela.

Na Ogrskem se je izdaja nove žetevne naredbe zakasnila. Po tej izdaji bo vojno-produktna akcijska družba naznanila razdelitev komisarijev po okrajih. Za leto 1918, že določene maksimalne cene za žito se bodo še povišale. Po vseh poročilih je kljub slani po mnogih krajih v zadnjem času pričakovati boljše letine kakor lani.

Tudi v Avstriji letošnja letina dobro kaže kljub slabšemu vremenu v maju kakor v aprilu. Če vpoštevamo še ukrajinska in rumunska polja, ki nam morajo dobaviti različna živila, lahko računamo za brezpopojno manjšimi prehrantvenimi težkočami kakor v dosedanjih vojni dobi. Padavine zadnjega časa so ugodno vplivale. V nekaterih delih Češke tožijo nad slano in sušo za letno setev, v drugih krajih Češke pa pričakujejo dobre srednje letine.

Uporaba žita na kmetih. Od 22. julija naprej se računa na kmetih za odrasčeno osebo (od 15. leta naprej) na mesec 11 kg žita, za mlajše 9 kg in za nekmetovalce 6 kg žita. Če vam mlinsko karto ne izpolnijo temu primerno, opozorite žitnega nadzornika na tozadevno odredbo urada za ljudsko prehrano z dne 22. julija 1918.

Nakup konj. Posestniki, ki hočejo prodati svoje konje vojaški upravi, naj naznanijo ceno in starost konj konjskem razvidnem častniku v Ljubljani (Pferdeevizenzoffizier). Opozarja se, da se nakupujejo samo prvovrstni konji med 4. in 12. letom.

Podplate za smrekovo skorjo. Trgovsko ministrstvo naznanja, da dobi vsak, kdor izdela in proda en vagon smrekove skorje, ki se jo rabi za strojilo pri izdelovanju usnja, 3 kg podplatov, in sicer od centrale za kožo in usnje na Dunaju II., Aspernbrückengasse 4-6. Kdor torej dokaže, da je oddal en vagon smrekove skorje, dobi od imenovane centrale 3 kg podplatov, za katere pa mora prositi pismeno.

Zvišanje železniških tarifov. Dela za izdajanje dopolnilnih tabel k obstoječim železniškim tarifom v Avstriji in Ogrski so v polnem teku. Zvišanje bo veljalo za vse železnice, tudi za privatne in lokalne železnice. Zvišanje tarifov na železnicah bo stopilo v veljavo s 1. decembrom tega leta. Za Ogrsko bo znašalo zvišanje tarifov za osebni in tovorni promet 70% in se bo gibalo v Avstriji najbrže v isti višini.

Podražba mineralnega olja se pričakuje v kratkem. Kakor poročajo z Dunaja, se vrše sedaj pogajanja med gališkimi producenti mineralnega olja in rafinerijami ter med ministrstvom za javna dela v vrhu, da se določijo nove, višje cene na nekatere vrste mineralnih olj, posebno za mazilo.

Biljon kron državnih dolgov so prinesla dosedanja štiri vojna leta evropskim državam. Biljon kron (tisoč milijard), to je več nego ljudsko premoženje Nemčije, Avstro-Ogrske in Anglije v mirnem času. Število mrtvih do zadnje nemške ofenzive se ceni na enajst milijonov, število vojnih poškodovancev na devetnajst milijonov.

Oblačila v Nemčiji. Državni komisar za oblačila v Nemčiji je izjavil, da je vsled napredovanja industrije nadomestnega sukna vprašanje obleke v Nemčiji rešeno in da bodo že letos pričeli s prodajo nadomestnega sukna.

Prava pristna kava. Iz Prage poročajo, da so zaplenili v nekem skladišču v Toplicah 196 vreč kave iz mirnih časov v vrednosti 900.000 kron.

18 milijonov vreč kave. Iz Brazilije se poroča, da se nahaja v raznih brazilskih skladiščih 18 milijonov vreč kave, ki čaka na izvoz. Tudi sladkorja so nakopičene tako velike množine, da bi bila z njim za več mesecev

preskrbljena vsa Evropa, ako bi se te velikanske množine mogle spraviti čez morje.

13 vagonov slame je zgorelo v Zidanem mostu. Vzrok: vzorno gospodarstvo.

Kapital se organizuje. Na Ogrskem se je v prvi polovici letošnjega leta ustanovilo 296 novih delniških družb.

Sirovine si hoče zavarovati Anglija za dobo po vojski. Angleški ministri predsednik Lloyd George je izjavil napram tovarnarjem, da si bo Anglija pridržala sirovine, ki jih bodo dobavljale angleške kolonije, v prvi vrsti zase in za zaveznike in šele tedaj, ako bi kaj preostalo, bo dala na razpolago srednjeevropskim državam. Cim dalje traja vojska, tem težji bodo po mnenju angleškega ministra pogoji za Nemčijo, pod katerimi bo sklenila Anglija mir.

Žetev v Ukrajini, od katere so mnogi upali rešitve, je letos — slaba. V okrajih Proskurov, Užica in Kamenec je ozimna zelo slaba, ker je bila spomladi velika suša. V drugih okrajih je ozimna malo boljša, a jarina je skrajno slaba. Lepo je le proso in koruza. Izvažanje žita pa je zelo težavno. Koparske tolpe in veliko pomanjkanje vozov zabranjuje izvoz. Vojaške oblasti so pokupile žito v Ukrajini kar na klasju. Za oral ozimne so plačali 100 K. Slamo dobi posestnik nazaj. Za živež se mu pusti samo ena tretjina pridelka.

Najdražja država. Švedsko ministrstvo za trgovino in obrt je objavilo pregled o cenah raznih živil po vseh svetovnih državah. Iz tega poročila je razvidno, da je med vsemi najdražja država na svetu — Avstrija. Nikjer se cene živilom niso tako zelo povišale kot v Avstriji. Za Avstrijo pride takoj Norveška, najmanj so se podražila živila na Nizozemskem, kjer so se povišale cene samo za 42%. Neznosnih razmer v Avstriji je kriva največ skrajno nesposobna vlada, ki je v svojih ukrepih popolnoma odvisna od judovskih kapitalistov. Le-ti so si znali že kmalu ob začetku vojske izposlovati od vlade razne centrale, ki imajo vsr preskrbo z živilom in drugimi potrebščinami v Avstriji v svojih krepiljih. Posamezni vojni dobavitelji usnja so zaslužili po 20 milijonov kron, monopol za razne »šmir« ima Jud Šnabel, ki »zaslužil« na dan po — 300 tisoč kron, čisti dobiček centrale za usnje in kože bi moral pripadati v vojno-dobrodnele namene, pa ga malo ostane, zakaj par judov vleče od centrale ogromne procenete, in sicer 1,300.000 kron, in ravnatelj te centrale, tudi Jud, ima letne plače 80.000 kron.

ODGOVORI

R. S. S.: Pantograf in druge aparate ima v zalogi firma: Klimsch & Co., Frankfurt a. M. Treba pa je plačati colnino.

O. P. D.: Glede povračila škode, ki jo je na polju, travnikih in vrtovih napravila tuja živina, je merodajen deželni zakon z dne 17. januarja 1875, ki določa, da je poljsko okvaro najpozneje tekem 3 mesecev naznaniti županstvu, katero more lastniku dotičnih živali naložiti do 80 kron globe. Glede kokoši določuje od glave 10 vinarjev. Poleg tega mora lastnik živali, ki je napravila škodo, povrniti seveda tudi škodo, katere višino določijo županstvo po cenitvi. V varstvo odškodnine je dovoljeno pridržati živinčete ter je izročiti županu za toliko časa, da lastnik živinčeta škodo poravnava. Nikakor pa ni dovoljeno kokoši postreliti. Po preteku 3 mesecev pa je mogoče v slučaju, da škoda še ni poravnana, vložiti tudi pri pristojnem sodišču odškodninsko tožbo.

Zdravstvo.

Če otrok moči posteljo!

»Oh, dvanaest let je že star moj otrok, pa je še zmeraj, kot je bil v drugem letu,« zdi-hujejo često matere nad svojimi otroci in išče-jo sveta s skrbjo na obrazu, in sicer po pravi. Zakaj tak otrok je sebi v nadlego, doma-ćim in škodo, ker kvari posteljo, tujim pa največkrat v posmeh.

Navadno ta slabost z leti preide, če ne prej, vsaj po šolskih letih. A neredko pa človeka spremlja skozi vse življenje, posebno če ni imel nikogar, ki bi ga bil v otroških letih odvadil ali peljal k zdravniku.

Vzroki, ki vodijo otroka v slabost, oziroma razvado, da moči posteljo, so različni. Često je kriva gola zanikarnost, ker otrok vsled mraza ali vsled namišljenih ponočnih strahov ne gre v pravem času na stran. Treba je v tem oziru le par slučajev in razvada je tu, zlasti če ima otrok vrh tega globoko spanje, da nitu ne čuti ne potrebe.

Seveda največkrat pa izvira ta slabost iz kake bolezni, naj bo potem ta bolezen ali v mehuru (n. pr. kamni v mehuru!), ali pa v hrbtnem mozgu, oziroma v možganih, od katerih zavisi tudi večalimanj delovanje mehurja. Mehur je v takih boleznih ali silno občutljiv, tako da se vsled vsakega najmanjšega povoda krčevito samodsebe skrči, ali pa je tako neobčutljiv, da otrok sploh ne čuti, kdaj mu je treba na potrebo. Tudi sladkorna bolezen in pa gliste pospešujejo ponočno močenje.

Če starši ali vzgojitelji opazijo, da njihov otrok moči posteljo, naj ga najprej skušajo sami odvaditi, oziroma ozdraviti. Kazen ali sramotenje naj opuste, razen če so se prepričali, da otrok kljub njihovi lepi besedi samo vsled zanikarnosti vztraja v svoji grdi razvadi.

Najprej naj starši na otroka vplivajo sugestivno, prigovarjajoče. Z ljubeznivimi besedami naj mu vzbude stud do te razvade in naj mu lepo zabičajo, da mora ponoči paziti nase in takoj iti na stran, kadar se zbudi. Navadno deluje na otroka tak opomin neprestano in nezavestno, to je tako, da se otrok tega še zaveda ne. Če ponoči v spanju le količjak čuti potrebo, pa se že kar v spanju nehote spomni materinega opomina, se zbudi in stori, kakor mu je bilo rečeno. To je uspeh sugestije ali prigovarjanja!

Nadalje naj otrok zvečer kolikor mogoče malo pije vode ali drugih pijač. Tudi naj se varuje težko prebavljivih jedi. Čez noč naj pa starši otroku pomagajo tako, da ga parkrat zbude, da gre otrok na stran. Postelja naj ne bo preveč mehka in gorka, ki otroka kar omami. Včasih je tudi dobro posteljo tako podložiti, da je spodnji del života nekoliko višji kot pa gornji del. Če trpi otrok na glistah, naj starši vse store, da jih odpravijo.

Teh navodil naj se drže starši nekaj časa. Če se otrok kljub temu nič ne poboljša, je to znamenje, da je otrok bolan. Treba ga je peljati k zdravniku, da dožene, katera bolezen je pravzaprav kriva otrokove slabosti: Glavna naloga zdravnikova bo, da ozdravi to bolezen, ki je največ kriva, da otrok moči. Zakaj če bo bolezen zginila, bo zaenč z boleznijo izginila sama od sebe tudi otrokova slabost, o kateri govorimo. Če je mehur zelo občutljiv, priporočajo zdravniki gorke obkladke ali kopeli, če je neobčuten ali ohromel, pa učinkujejo dobro mrzli obkladki ali kopeli. Velike uspehe imajo zdravniki z elektriziranjem, v drugih slučajih pomaga vbrizganje gotovih zdravil v hrbtnico. Na mehur tudi dobro učinkujejo zdravila, ki imajo v sebi brom (bromove soli pomirjajo) ali pa strihnin.

GOLŠA ALI KROF.

I. O ščitni žlezi, ki je predmet gošče.

Kdo še ni videl krofastelega človeka s stransko debelim, včasih celo navzdol visečim vratom! Svoje vrste bolezen je to, in sicer trajno obolenje ščitne žleze.

Na zdravem vratu je spredaj najbolj vidno takozvano jabolko (pri moških Adamovo jabolko), gornji del sapnika, v katerem nastaja človeški glas. Sprednji hrustančasti del jabolka, ki pod kožo moči vidno naprej, imenujemo ščitec, ker ščiti jabolko. Tik pod jabolkom pa je pritrjena pod kožo okrog sapnika neka gobasta, žlezasta stvar, ki je takorekoč privez na tudi na ščitec, zato se imenuje ona stvar ščitna žleza.

Znotraj je ščitna žleza iz samih prav majhnih mehurčkov ali folikelijev. Posamezni kapčki teh mehurčkov so zaviti v prav nežne kožice, vse kupčke skupaj pa ovija bolj trdna vrhna koža. Med mehurčki se razpreza brezštevilo dovodnih in odvodnih žilic ter sokrvnih (limfovih) žilic. Krvne žile donesajo mehurčkom vedno nove hrane, limfne žilice pa odvajajo v kri tudi one tvarine, ki se nabirajo v mehurčkih.

V mehurčkih se namreč tvorijo neke sluzaste, žovci podobne tvarine. Pravijo jim tudi

koloidne tvarine. Več vrst jih je, pa jih učenja-ki še ne poznajo natanko. Nekatere vsebujejo tudi jod. Te tvarine se kopčijo v mehurčkih, potem pa prav počasi pronicajo skozi luknjičavo kožo mehurčkov v sokrvcu, po sokrvcu pa se iztekajo v kri.

II. O pomenu ščitne žleze za človeško telo.

Dolgo časa zdravniki niso vedeli, čemu je pravzaprav ta gobasta ščitna žleza, ki često tako grdo kazi vrat, ne pride pa nikjer nič vidnega od nje. Imeli so jo splošno za nepotreben nepridiprav. Ko so pa tekom časa vedno bolj napredovali v rezanju človeškega telesa, to je v kirurgiji, so se slednjič tudi okorajžili, da so temu ali onemu bolniku neprilicni krof kar kratkoma odrezali.

Tedaj so pa začeli zijati. Komur so namreč odrezali ščitno žlezo, vsak je začel na čuden način bolehati: v glavi mu nekaj ni bilo prav, začel je vidno hujšati, telesne gorkote ni imel nikdar prave, kosti so začele slabeti, koža pa je postajala debela in mehka kakor testo, konec vsega tega hiranja je bila pa smrt.

Zdravniki so tako spoznali, da je ščitna žleza za človeško telo neobhodno potrebna. Dognali so, da jo sicer lahko izrežejo, a vsaj en kosček je pa morajo pustiti v telesu, ki hitro zopet zraste. Tudi so opazili, da je hiranje takoj prenehalo, ako so bolniku, ki je zgubil vso ščitno žlezo, dajali v hrano ščitno žlezo kakih živali. Po teh in podobnih poizkusih so prišli do zaključka, da one tvarine, ki se nabirajo v mehurčkih in potem prehajajo v kri, opravljajo v človeškem telesu važno delo, ki pa še ni natančno znano. Najbrž uničujejo te koloidne tvarine gotove strupe (toksine), ki se tvorijo sami od sebe v telesu ter brez koloidnih tvarin povzročajo v telesu nestalnost telesne gorkote in hude krče. Nadalje urejujejo izločene ščitne žleze nabiranje toksične v telesu ter rast kosti. Istotako tudi baje urejujejo tok krvi v možganih.

III. O postanku golše iz ščitne žleze.

Najpogostejša bolezen ščitne žleze je takozvana golša ali krof. Na zunaj se kaže golša v tem, da ščitna žleza silno naraste. Največkrat se povečava in izredno namnože žlezni mehurčki, v mehurčkih pa koloidne tvarine, ki se rade spremenijo ter razširijo nekatere mehurčke v večje ali manjše bule. To je parenhimatična ali prava golša. Zraven se često pridruži razširjenje v žlezi še razprzajočih žilic, kar imenujemo žilasta golša. Če prevladujejo bule, imamo pred sabo takozvano bulasto golšo.

Komur ščitna žleza le malo naraste, mu pravimo, da ima debeli ali napihnjeni vrat (Blähhals). Vrat je v takih slučajih videti, kot bi bil pod jabolkom ob vsaki strani sapnika nekoliko zatekel. Tudi ne dela nobenih posebnih težav, razen morda bolj težko sapo.

Toda kolikor večje oblike zavzema golša, tem bolj stopa v ospredje in tem grši postaja vraf. Zaeno ima bolnik tudi večje težave s svojo golšo: na kratko, pa težko dihanje dobi čudno spremenjen glas, težko požira, obraz dobi višnjevkasto barvo i. t. d.

Vse te težave prihajajo odtod, ker naraščajoča golša vedno bolj pritiska na sapnik, na požiralo, pa tudi na vratne žile, da se kri ne more pravilno pretakati. Zlasti se še pomnože te težave, če golša ne raste toliko na ven, tako da visi navzdol kakor velikanska bula, ampak se širi bolj na znotraj ter se razraste med sapnikom in požiralom noter doli do pljuč v prsno duplino.

IV. O vzrokih golše.

O vzrokih, ki činijo golšo, ne vedo do sedaj učenjaki še nič gotovega povedati. Gotovo je, da je ta bolezen v nekaterih krajih takorekč doma, endemična. Posebno velja to za gotove gorske doline v Švici, v Italiji, na Škotskem, na Norveškem, pri nas pa na Koroskem. V takih krajih so ljudje skoro kar od kraja krofasti. Menijo, da ima voda v teh krajih v sebi posebne tvarine, ki pospešujejo golšo. Splošno se ženski rajši prime krof, kot pa moških. Tudi takozvani kreteni so navadno krofasti. Zelo pospešujejo postanek golše hudi napori, dolgo ali pogosto vpitje, nošnja težkih

bremen na glavi, sključeno sedenje, zlasti pri deklicah. Vse to namreč silno preveč kri v vrat in v glavo, ali pa zavira njen odtok. Vsled tega redno zastaja preveč krvi v ščitni žlezi, kar najbrž povzroči njeno otekanje in naraščanje.

V. O zdravljenju golše.

Čim mlajši je človek, ki ga muči krof, in čim prej ga začne zdraviti, tem večje je upanje na uspeh.

Predvsem je potrebno, da se tak bolnik ogiba vsega, kar silno kri v glavo ali zavira njen odtok iz vratu. Posebno se mora varovati težkega vžigavanja ali nošnje, napornega petja ali vpitja, ozkih ovratnikov itd.

Doslej so se izkazale kot najboljše zdravilo, da krof zopet splahne, razne tekočine in razna mazila, ki imajo v sebi jod. Ali se nanažejo zunaj po krof, ali se uživajo, ali se vbrizgavajo kar naravnost v golšo. Vse to pa se mora vršiti pod zdravnikovim nadzorstvom, ker je jod nevaren strup, ki po neprevidnosti lahko škoduje srcu ali pa ledvicam.

V novejšem času zdravijo golšo tudi z zdraviljenjem pripravljenimi živalskimi ščitnimi žlezami. Bolnik jih mora uživati. Uspeh je zadovoljiv, a treba tudi pri tem zdravilu zdravnikove previdnosti, ker tudi ti preparati, v večji množini zaužiti, škodujejo.

Če je golša že zastarana in velika, tako da bolniku dela težave, ne preostane drugega, kot da jo zdravnik operativnim potom izreže. Kakor smo že omenili, ne sme izrezati cele golše, temveč mora pustiti vsaj en kosček, da ne nastopijo razne zle posledice, ki smo jih že našli.

Priporočajo tudi Röntgenove električne žarke, seveda jih zna rabiti samo več zdravnik.

Torej tudi krofasti ljudje smejo imeti upanje!

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica

Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6

(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, in jih obrestuje po 4¼% brez kakega odbitka.

Kradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej inserat!

Izobrazbi.

Dekleta, ostanite doma!

Nekega dne, prvo leto svetovne vojske, potihne bojna vihra na francoskem bojišču. Nешteti mrtvci pokrivajo bojišče. Med njimi leži tudi mlad poročnik 4. huzarskega polka. Zahajajoče solnce mu obseva blede lice, prsi so mu prestreljene, v roki drži sliko svoje sestre, v žepu pa najde nemška patrolja pismo, naslovljeno na svojo sestro. Glasi se: »Draža sestra! Ne bodi žalostna, čeprav Ti moram sporočiti, da najbrž ne bom videl nikdar več ne Tebe, ne lepe naše britanske dežele. Nekaj mi namreč neprestano pravi, da padem danes ali jutri. Sicer bi lahko umrl, če bi Tebe ne bilo. Spomin nate pa me užalosti, kadar-koli se Te domislím, že prav od začetka voj-ske. Večkrat si namreč mislim: Ja, če bi bila

nekoliko starejša, če bi imela kaj bratov in sester ali bližnjih dobrih sorodnikov, potem bi že še bilo. Sedaj bo pa tako zapuščena kot osamelca roža na grobu staršev. Oh, ko bi Ti vedela, kako zelo mi greni življenje ta misel. Zato Te prisrčno prosim, ljuba Marjetica, ostani poštena! Nikar ne hodi v velika mesta; ostani zvesta naši ljubki vasici! Boj se vsega, kar bi Te moglo spraviti v nevarnost, da zgubiš vero in nedolžnost! In ko dorasteš, pa poskusi morda srečo ob strani moža, prosim Te zopet, premisli dobro, če je mladenič, kateremu misliš dati roko, pobožen in pošten! Ne vdaj se vsakemu; najboljši naj bo komaj dober zate! Tudi name nikar ne pozabil! Ne vem, kje bo moj grob. Morda ne daleč od tu v dolini argonskih hribov. Ne boš ga mogla krasiti s cvetjem, zato pa zaljšaj leto za letom grob najinih dobrih staršev tam na pokopališču pri tati, in slednja roža, ki bo tam cvetela, bo cvetela tudi mojemu spominu! Moli za ubogo mojo dušo! Ostani zdrava! Pozdravi mi tudi vso lepo Bretanjsko in tako ljubo mi morje! Tvoj za Francijo umirajoči Henrik!«

Kaj ne, v srce segajoče pismo! Kdo bi ga ne bral zopet in zopet, ganjen od solz! Zlasti naj bi ga brale vse naše dekleta in posebno one, ki jih tako vleče po svetu v mesta, naj bi dvakrat premislile te-le besede: ...Nikar ne hodi v velika mesta; ostani zvesta naši ljubki vasici! Boj se vsega, kar bi Te moglo spraviti v nevarnost, da zgubiš vero in nedolžnost! ... Ne vdaj se vsakemu ...

Pa zakaj ne v mesto? si morda misliš. Več je razlogov, najmanjši pa ni, ker v mestih, posebej v velikih mestih, silno lahko zgubiš nedolžnost. Saj ti je morda znano, da so ljudje na svetu, ki jih imenujemo trgovci s človeškim mesom, to je brezvestne ženske in moški, ki izvablajo pod najrazličnejšimi prevezami mlada dekleta zlasti z dežele, da jih potem prodajajo in zavajajo v zloglasne hiše. In gorje dekletu, ki zaide v take zanjke. Dušno in telesno je pokopana. Le žal, da je takih žrtev zelo veliko. Saj je poročal že pred vojsko konzul v Cikaži avstrijskemu ministru za zunanje zadeve, da je bilo v en sam kraj v Severni Ameriki v enem samem letu pripelanih 15.000 takih avstrijskih deklet. In leta 1905, je bilo poslano s istim namenom samo na Balkan nič manj kot 25.000 deklet. V Južno Ameriko v mesto Montevideo pa je prispela vsak teden ladja s takim blagom. Če pa je bilo pred vojsko tako, kako je šele med vojsko, ko je hudobija vsepovsod narastla, sramežljivost še bolj izginila, prilžnost za greh se pomnožila. Saj je samo na Dunaju 180 agentov in agentinj, ki se pečajo s takimi umazanostmi. In kako pretkani so ti brezvestneži! Naj sledi par zgledov!

Bilo je pred nekaj leti. V neko vas pride redovnica. Dela se, kot da je prišla iz Amerike obiskat grob starega očeta in matere. Seveda je to le preveza, s katero kmalu zve, katera dekle velja za najlepšo v vasi. Gre torej k njej, pa ji začne pripovedovati o prekrasnem samostanu v Cikaži. Ondi je življenje bajno. Redovnice se vozijo v najlepših kočijah okrog, jedo pa sama izbrana jedila. In čudno! Dekle, ki ni kazalo dozdat najmanjšega znamenja za redovniški poklic, gre kmalu na lim. Pregovori starše in oče ji dá, ne da bi slutil zvižajo, 500 kron na pot. K sreči je pa prišlo drugače. V obmorskem mestu spozna tajna policija v nuni preoblečenega trgovca s človeškim mesom in ga seveda zapre. Dekle je sicer prišlo domov, vendar pa se je moral oče obrisati za tistih 500 kron.

Drug zgled, ki se je zgodil na Češkem. Pri nekem zidarju se oglašil fino oblečen gospod. Kmalu začne pripovedovati očetu, da je slučajno zvedel, da bi njegova hči šla rada služiti v mesto. On potrebuje tako, zato se je prišel osebno pogoditi. In res! Oče in hči sta zadovoljna. Pogodba je sklenjena, gospod ji dá 12 kron na račun ter ji natančno določi dan in kraj, kje naj ga počaka v mestu, da nastopi službo. In res dekle odide določene dne na podlagi te pogodbe, toda od takrat ni več o njej ne duha ne sluha in soditi smemo, da je

postala nesrečna žrtev trgovca s človeškim mesom.

Pa bodi zgledov dovolj. Se bi jih lahko navedli. Pa že ta dva nam dosti glasno kliče ta ne le dekletom, ampak tudi njih staršem. Ie-le nauke:

1. Če se oglasi kak imeniten gospod ali gospa ali kdorkoli, bodisi pismeno ali ustno pa obljublja hčerki službo na Dunaju, v Gradcu, Trstu, na Ogrskem, v Rumuniji, Bulgariji ali kjerkoli, nikar precej verjeti! Nevarnost je velika, da so lepe in prijazne besede samo vablilne nastave.

2. Če dekle že služi v mestu, zlasti v velikem mestu, naj nikar brez vednosti staršev ne izpreminja zlepa svoje službe. Če ne vedno, vendar je vsaj včasih taka izprememba sumljiva.

3. Tudi vabilom po časnikih za razne službe nikar precej zapupati, pa naj tudi stoji zapisano, da je družina zelo katoliška. In ko gre dekle služiti, če že res mora iti, naj gre mati ali kdo drugi gotovo z njo, da se na mestu sam prepriča, kako bo zanjo poskrbljeno v zdravstvenem pa tudi v nravnem oziru.

4. Pred odhodom naj se gotovo zglesi pri svojem domačem dušnem pastirju, ki ji bo dal še ta in oni dober nasvet.

Črtice o rokovnjačih.

Spisal P. Bohinjec.

Precejšen kos zgodovine o kamniških »rokovnjačih« nam je otel prerano umrl, spretni zgodovinar Jos. Benkovič v III. letniku »Dom in Sveta«. Kar jih je bilo okrog Kranja in Udnege boršta, nam omenja le Dimeža, zadnjega kranjskega rokovnjača, ki sta ga oveko večila Jak. Alešovec in igralec Danilo v svojih igrah, dijak Pavlič pa v svoji povesti v Alojznjskih »Vajah«. Sicer je poglavje o rokovnjačih temna stran naše narodne prošlosti, vendar bi ne imeli pred sabo popolne slike, ako bi jo iskali samo v Jurčičevem romanu »Rokovnjači« ali v dramatiziranih Govekarjevih »Rokovnjačih«. Ti ljudje niso bili samo zoparji in tatovi in sploh izvržki človeštva, ampak so se rekrutirali največ iz vojaških begunov, ubeglih ujetnikov in tihotapcev. Mogli bi jih primerjati s turškimi bašo-buzuki, s srbskimi četaši ali s francoskimi franktirerji. V prejšnjih časih so namreč fante lovili za vojaštvo. Služiti pa so morali vojske toliko časa, dokler so bili za rabo. Leta 1827, je predložil cesar Franc nov red o vojaškem naboru, ki pa se ni oziral na nekatere življenjske koristi: n. pr. kmetov edinec ni bil prost vojaščine, tudi dijak-bogoslovec ne, ako ni bil odlikaš. Šele 14. februarja 1845 je izdal cesar Ferdinand naborni red, ki je vojaško službo skril na osem let. (Apih: Letopis Matice Slov., str. 159—162.)

Zato je slovensko ljudstvo hudo čutilo vojaški nabor in kdorkoli je mogel, je rajši ubežal, kakor pa da bi oblekel vojaško suknjo. Ubežal je navadno v drugo deželo, koder je bil na varnem pred domačimi lovci. Kranjci so največ pobegnili na Koroško in Štajersko. Nekaj jih je služilo za nizko plačo pri kmetih, kar pa je bilo bolj lenih in izpridenih, so se potikali po gozdih in gorah, živeč od tatvine in ropu. Valzavor pravi, da so kazali naši rojaki že ob njegovem času veliko nrižnjo do vojaštva, in sicer vsled velike ljubezni, ki jih je vezala na domovino. Izkazovali so se neustrašene vojake, kadar je Turek prihrumel v deželo. Ko pa so odpodili Turka, so spet prišli za pljuž in motiko. (Vrhovec: Ljubljanski Zvon, 1885.) Naši predniki niso marali za bojno slavo in kadar so jih klicali v tuje polke v tujo deželo, so poskušali vsa dovoljena in nedovoljena sredstva, da bi se izognili vojaški suknji. Niso marali nositi vojaške suknje za denar, rajši so se skrivali, vama da bi ne prebili v krvi in boju najlepših let svoje mladosti. Radi so odračunali krvni davke, toda zamenjati niso hoteli vojaškega stanu s kmetiskim. Zato so kmetje radi jemali pred strohe te vrste ljudi, saj so jim pomagali

obdelavati zemljo. Niso jih marali izdajati, saj je bila to kri njihove krvi.

Takrat ni bilo urejene policijske oblasti in le par biričev je opravljalo to službo pri vsaki okrajni gosposki. Kdor zasleduje pojave rastoče nesposobnosti tistega sistema, ki se zove še vedno, dasi krivično, »Meternichova doba«, piše Apih istotam, ne sme prezirati rokovnjačev. Cim bolj je oslabela roka pravice, tem bolj je rasel greben plajšarjem. Kmetje so čutili, da nimajo zaslonbe, nimajo zadostne varnosti pri gosposki in graščini. Kdo bi jim zameril, da so rajši živeli z rokoma v miru, kakor da bi bili gosposki za heriče. Tudi graščine so se bale rokovnjačev, kakor je razvidno iz dopisa komendskega najemnika Kavčiča leta 1818. Vrhutega so rokovnjači pomagali marsikateremu kmetu, da si je popboljšal svoj stan, saj so sami trdili, da bogatino jemljo in revežu dajo, da »svet ravnajo«. Francoski socialisti, kakor St. Simon in drugi (dr. Krek: Socializem) so takrat že razširili svoje komunistične ideje po Evropi in ni čuda, da je zašlo nekaj teh idej tudi za birokratičnega Meternichovega absolutizma med takrat najbolj svobodne ljudi v naši državi, zlasti ker je bilo med njimi največ vojaških begunov, ki so po vojaški suknji prišli v dotiko z drugimi narodnostmi. Saj je služil sam Veliki Grog, polstoletni poglavar rokovnjačev, 29 let cesarja in je bil 12 let v Napoleonovi francoski armadi. Francoska vlada je sicer zatrla precej teh rokomačev, jih potisnila v ječe ali usmrtila, ali popolnoma zatrla jih ni, teh malharjev, plajšarjev in šteklačarjev, kakor so jih nazivali. Okrog tridesetega leta so spet jeli nastopati ter so dosegli od štiridesetega do petdesetega leta največjo oblast in moč. Celo kmetom so zrasli čez glavo in so se jim začeli upirati. Duhovniki so jih preganjali in naposled so tudi deželni stanovci pozvali oblasti, naj zatro rokovnjače (1841). Šele 1843 po že precej hudih praskah med kmeti in rokomačevih je odgovorila vlada, da boče bolj napela svoje sile. Misel na prisilno delavnico, ki se je sprožila že leta 1836., se je uresničevala počasi. Šele 1841 je prišel z Dunaja načrt zanjo. Zidati se je začela v Ljubljani 1845, odprla pa 1847. A šele okrog 1850, ko so se orožniki nastanili v kranjski deželi, so docela zatrli rokovnjaški živeli.

Ker je moj spis samo dopolnilo Benkovičevega sestavka, ne bom ponavljal opisa o življenju in delovanju rokovnjačev, ampak otmem pozabljivosti nekaj imen, značajev in dogodkov iz države šteklačarjev, zlasti z ozirrom na kranjsko okoličje. Dr. Perne našteva v svoji zgodovini trsteniške fare 12 pravih rokovnjačev brez primesi, ki so imeli pravico, »križem malho nositi«, takozvanih »kapitanov papeža« ali harambaše Velikega Groge. Dejeписec Fr. Pokorn pa našteva 16 pomagačev rokovnjača Dimeža in svoji zgodovini besniške fare. Nekaj teh in še več drugih naj navede pričujoča razprava. (Dalje prih.)

Junakinja iz Štajra.

Povest. Prevaja ***

(Dalje.)

Iz vseh dežel so prihili na strelsko tekovanje. Tudi menihi so prihili tje, ker je bil vsakomur prost dostop: Enaka pravica za vse. Ko je minulo tekovanje in so se porazdelila Hendelnova darila, je šla njegova slava od ust do ust, celo menihi so ga hvallili. — Satan, o zakrinski satan! Mrklo kakor hudo vreme gleda opat na gore.

V mislih mu je, kako je prišel cesar s cesarskim dvorom na Šent-Florian k pogrebu poljske kraljice, kako se je pozneje ustavil v Lincu, kjer je na glas povedal: Tako izbornega orožja še ni izdelal noben železninar, kakor je je poslal Hendel v Železno. Če bi bili y starih časih Trojanci tako opremljeni,

bi ne bili nikdar Grkom podlegli.

Ta cesarjeva beseda se je raznesla po deželi, tudi v Štajru. Tiste dni so prišli v Linc turški poslanik in paša iz Bude; še nikdar se nista tako globoko pred cesarjem priklonila. Prišli so tudi ogrski odposlanci, ki jih je poslal Betlen Gabor, sedmograški samodržec; preje so cesarju kazali zoba, sedaj pa prihajajo pohlevno in ponižno. Nosijo zelenosvilnat prapor, na katerem se bere: »Vsi te prosimo miru!«

Kdo je storil čudež, da ta divji rod piska na piščalko miru?

V Železnem stoji več sto mož. opravljenih s Hendelnovim jeklom. Hendel, Hendel je storil ta čudež, Hendel je rešil vojske ubogo rimsko cesarstvo, ki še bolega na blazni zapravljivosti gospoda Rudolfa.

Bo li Hendel šel v Linc, da mu cesar milostivo poda roko, kakor mu jo je podal prejšnje leto?

Ne, Hendel ne stopi nikdar več nepoklicano pred svojega gospoda, pa naj mu je še tako milostiv.

Cesar pravi dvornikom: »To nam je všeč na Hendelnu, da ga ni, da bi nas spomnil obljub in zahteval novih milosti. Pa pri božji Krvil ne bomo pozabili, kar smo obljubili, kadar postane sodnik v Štajru.«

In baron Lozenštajnski je prinesel Hendelnu cesarjevo lastnoročno, z zlatom obrobiljeno, zapечатeno zahvalno pismo. Da, zdi se, da je vse v zvezi s Hendelnom: krščanstvo in poganstvo, cesar in država, celo Bog, v čegar rokah je človeška usoda. In mi? — Vsi in vse je zanj, za nas nihče. Delali smo skoraj do smrti, pridelali nismo ničesar...

Take in enake temne misli so se predle opatu Helerju po glavi. Pater Karel je zrl nepremično v njegovo postarani, vsled skrbi razorni obraz ter mu je rekel sočutno: »Prečastiti, treba je, da skrbite tudi za svoje zdravje. Kar ste storili, je bilo preveč, je čez vaše moči.«

Opat je zaklical: »Preveč? Ne; premalo!« Prijel se je za prsi, s silo zakašljaj, potem pa nadaljeval: »Res, ukaza sem, da se je po vseh naših farah šest nedelj zaporedoma izpostavilo Najsvetejše v češčenje in prošnjo za srečno izvolitev, pa — Bog bodi milostiv meni ubogemu grešniku — zlata kupa Hendelnova je imela več moči in je zanj več opravila, kakor so dosegle vse naše pobožnosti... In pridige, ki smo jih imeli v Garstenu in Štajru, kaj so dosegle? Nasproti lepo zveneči godbi Hendelnovih cekinov so se glasile kakor uboga lajna. Samo eden dobro pridiguje: Albert, da, samo ta! S kakšnimi težavami smo ga dobili iz Laubaha... Albert govori lepo, izborno... Od njegovih roženskih pridig v farni cerkvi sem mnogo pričakoval. Albert je tudi sedaj še moje upanje. Si slišal zadnjo nedeljo njegovo pridigo? Jeruzalem, Jeruzalem!«

Opatu se je zasvetilo trudno oko in roka, ki je držala palico, se je nategnila.

»Če gre tudi vse po vodi, to mi je pa le v tolažbo, da je Albert s svojimi pridigami vzel Hendelnu vse glasove na Oljski gori; to je tudi nekaj.«

Prior se je hitro ozrl na opata, oblak mu je splaval na čelo, ustnice, ki jih je okrožala redka brada, so se zategnile.

»Da, Albert je dober pridigar. Sicer pravi Viderspargar, da prepisuje pater Šererja.«

»To ni res,« je osorno odvrnil opat. »Viderspargar je nevoščljivec, sramota zanj!«

»Morda,« je previdno odgovoril prior. »Naj ima Albert, četudi je tujec, to slavo, da je prvi pridigar v Štajru, čeprav so bili že pridigarji v Štajru, preden je on sem prišel... Pa nekaj je, kar je bolj resno, kakor to, da se lišpa s Šererjevim perjem, namreč to — tudi drugi so tega mnenja: Albert ni s svojimi pridigami škodoval Hendelnu, marveč mu je koristil.«

»Kako?« se hduje opat. »Kakšne neumnosti blebeteš? Da, to je Viderspargar. Prestavil ga bom ven na deželo!«

»To ni Viderspargar, moj oče v Kristu in moj gospod! Gospod Fabij iz Getvajga je to misel sprožil. Rekel je, da bi za ves svet ne hotel imeti v samostan takega kričača, ki onočušuje leco z zmerjanjem, in psuje, namesto

da bi dokazoval. Pojasnil je tudi škodo, ki jo Albert napravlja s svojim zmerjanjem, s prav mično basnijo.»

Opat je mrmral: »S kakšno basnijo, ne razumeh te.«

»Fabij je,« pravi prior in se skrivaj smehlja, »povedal staro pripovedko.«

»Kozja je rekla kozici: Ne odpri vrat tigru, morilec, ki je strašna, ostudna zver. Iz oči in ust mu plapolata ogenj, zobje se mu cede krvi. — Prišel je tiger in potkal. Tako lepa velika mačka je, oči se ji svetijo kakor smaragd. Kozica si misli: Ti nisi tiger, ne cedi se ti kri iz žrela, ne plapolata ti ogenj iz oči... Odpre... in tiger jo požre.«

Prav tako dela Albert. Kadar govori o Hendelnu in o protestantih, slika hudiča na steno. Ljudje ga slisajo, pa si mislijo: To ni Hendel, ki ga nam slika, tak pa Hendel ni; Hendel ni hudoben, dober človek je, bistroumen in velikodušen. Potem gredo in volijo Hendelna. Kdor hoče preveč dokazati, ničesar ne dokaže.»

Opat je nejevoljno poslušal priorja ter se je oziral po železni cesti, odkoder je prihajalo na uho drdranje voza, četudi voza še ni bilo videti. Potem pravi:

»Če Fabij tako govori, potem je prijatelj Hendelnov, ali pa je Albertu nevoščljiv kakor Vidosparger. Albert naj govori krotko in ponižno, med naj se mu cedi iz ust... Tako dela Fabij; zato ga Hendel hvali kot pametnega, velikodušnega gospoda... Takih pridig smo v štajru že imeli... pa kaj smo dosegli z njimi. Zelje se ni redilo ob njih. Bil sem mlad, sedaj sem star. Tudi mene je bilo nekdanj strah, zmerjati z lece. Sedaj pa kot izkušen mož rečem: Ni krepost, če se zmoti potrpežljivo prenaša in največji greh na leci je h grehu molčati.«

Prior se je obrnil proč ter je glasno listal v svojem brevirju. Tudi on je krotak pridigar, ki se mu ne redi zelje.

Opat ga je pogledal in molčal, nato pa je izpremenil glas in nadaljeval s pohlevnim, skrbipolnim glasom: »Karel, moj sin! Prosim te, če že Vidosparger tako nekrščansko in zoprno govori o Albertu, naj vsaj tebe ne preslepi hudič! Napravi veselje svojemu staremu očetu in potpij z Albertom, v katerem je božja moč in božja luč. Tudi Krist je bil tujec. Otroci, ne žalite me z nevoščljivostjo, saj ne bo dolgo, ko mi boste zapeli: Libera!«

Karel je mrmral: »Duhovni oče v Gospodu, še enkrat rečem: To ni nevoščljivost. Albert naj postane v božjem imenu prior namesto mene, vse dobro mu privoščim. Toda dvomim, da bo koristil katoliški stvari v štajru. Drugače nimam ničesar zoper njega.«

»Ničesar; no, tako, potem je dobro,« je prikimal opat. »Pa glej!« je nakrat jezno vzkliknil ter je kazal z roko, s katere je visela vela koža kakor goba, tje čez reko proti jugu: »Zopet prihaja prokleti voz Hendelna, skopuha... Pa že zopet vozi železo, čelade, verige... verige, da nas bo vanje vkoval kakor pse.«

»Ne, oče, ta ne vozi železnine, to je voz z lestvami,« je pomirjeval Karel, čegar oko zre bistrje. »Dva vola sta vprežena v voz. Na vozu so postelje in razna ropotija. Se pa te kdo seli.«

Opat dene roko na oči, ki so mu jih jemali solčni žarki, ki so se odsevali z volov.

»Da, voz je z lestvami, prav imaš,« prikimava opat. Postelje in na posteljah sedi ženska.«

Počasi se je pomikal voz po potu, ki so ga zasenčevale bukve. Na vozu so bile visoko nagromadene postelje, miza in druga hišna oprava. Na vrhu je sedela ženska in nekaj otrok. Za vozom je stopal mož in peljal majhen voziček. Na eni strani voza je stopal možki z zavihanimi rokavi, na drugi pa dekleta z izpodrečanim krilom. V čistem, s svetlobo nasičenem ozračju so ljudje in živali izgledali zelo veliki in so spreminjali barve.

»Popotniki so, kakor mi vsi,« je mislil opat. »Glej, Karel, kako strumno stopata vola; tako nekako sta stopala vola pred skrijajo zaveze. Toda prišla sta vola takrat k božjemu ljudstvu, ta dva pa prihajata k slabši sodrugi, kakor so bili Filistejci... Ti ljudje prihajajo iz štajerske.« Nakrat prekine opat, vi-

soko nategne obrvi in vpraša: »Karel, ni-li danes dvajsetega?«

»Da, prečastiti, zakaj vprašate?«

»Zakaj,« pravi opat in kaže s svojo velo roko na voz, »ker je to gotovo Švertnerica iz Admonta, vdova samostanskega gostilničarja, ki je kupila našo hišo. Da, da!« zakliče, »ona je. Prihaja s culo in svežmjem po železni cesti. Pisali so mi iz Admonta, da ima male otroke pa odraslo hčer; otroci so pri njej na vozu, starejša hči stopa poleg voza.«

»Petsto goldinarjev,« je rekel napol glasno prior.

Opat ga je po strani pogledal. »Da, toliko plača.«

»Plača, ha, še ni nič plačala,« pokašljeje prior. »Še are ni dala.«

»Dajmo ji časa,« pravi opat. »Saj smo se domenili, kdaj naj izplača prvi del svote.«

»Še ni nič plačala, oče. Če dovolite, greva z Albertom danes gori, da iztirjava prvi del,« meni prior.

»Prvi dan da bi nadlegovali vdovo? Ne,« ga odločno zavrne opat.

»Toda, oče, mi smo v zadregi. Dolgove imamo. Lekarnar nam ničesar več ne zapíše.«

»Še to!« mrklo zamrmra opat.

»Pridemo v slab glas, prečastiti oče,« nadaljuje prior. »O da bi bili prečastiti oče sprejeli prvo ponudbo — imeli bi sedaj devetsto goldinarjev.«

Opat ga zavrne jezno:

»Od krivoverca naj bi bil sprejel ponudbo in denar, jaz, ki se borim zoper Hendelna. Kaj vendar misliš o meni? Naj mi Švertnerica izplača petsto goldinarjev, ali mi jih ostane dolžna, nič ne de: katoliška žena je, in za to gre. Li ne veš, kaj je zapisano o našem rajnem očetu Bertoldu? O takem zakladu nočem ničesar vedeti,« je rekel in je vrgel v Anizo krivično zlato, ki so ga bili bratje skrili v železni deži.»

»Gospod,« je vzkliknil Karel, »glejte tje, kako jim nagajajo voli!«

»Ja Boga, vola se plašita zaradi vislic, ki tam stojé... nekdo visi tam... Tam se je vršila krvava sodba.« Oba pozorno gledata tja. Vola, ki sta doslej mirno vlekla voz, se močno plašita, vzpenjata glavi in repa tik pred vislicami, ki so bile postavljene med jelkami. Videla sta, kako so odletele cele jate krokarjev.

Ženska na vozu skoči po konci, mali otroci zakriče; mož, ki je stopal poleg voza, vleče za udo vola, ki se besno ustavljata, in bje po njih: Hi, he, ho — toda vola bodeta proti njemu in jezno mukata, da je grozno odmevalo daleč naokoli. Pa glej! Deklica skoči pred vola in v hipu je, kakor bi bil zapel srebrni zvon, prizvenel njen čisti glas čez Anizo: »No, hsec, rjavec, kaj pa delata!« in videlo se je, kako pleše po mogočnih volovskih hrbtih zelena vejica, kako se je dvignila urna roka, ki je po enkrat udarila po penecih se gobcih.

Ta vejica je kakor čarobna palica, ta roka je čarobna roka. Mukanje volov utihne. Glej, že povešata vola glavi in mirno stopata naprej po cestnem prahu. Zopet sedi mirno žena na vozu, pomirili so se tudi otroci. Še enkrat skoraj nagajivo prizveni čez reko dekličin srebrni glas črnim menihom na ušesi: »Vidiš, kako lepo gre,« in v trenutku izginejo kakor sanja živali, voz, možje in deklica v temnem jelovju.

»Glej, ta si je znala pomagati,« se smehlja opat. »Bal sem se že, da nastane volovska bitka. Divja vola sta šla za mlado roko kakor krotka jagnjeta; hotel bi, da bi divji štajer tako šel za našo, žal, staro roko, katere edino orožje je pastirska palica.«

(Dalje.)

1 Štefana, glavna junakinja te povesti.

Darovi.

V dnevih darovanja za slovenske slepce, invalide in vojne sirote so darovali do 1. avgusta sledeči: župnija Prinskovno pri Kranju 40 K 70 v; šolsko vodstvo Cnek, p. Kočevje, 23 K; Orehek Matej, trgovec, Ljubljana, 40 K; Spacapan Albin, vojna

pošta, 5 K; Stergar Anton, trgovec, Kamnik, 100 K; šolsko vodstvo Naklo 156 K 92 v; župni urad Rudnik pri Ljubljani 50 K; mestno županstvo Kranj 50 K; šolsko vodstvo Mirna 65 K 64 v; župni urad Podgrad Rudolfovo 10 K; župni urad Javorje, p. Poljane, 40 K; II. razred ljudske šole v Komendi 8 K 52 v; Marija Kokali, Ljubljana, 9 K; šolsko vodstvo v Trzinu, Gorenjsko, 343 K 4 v; župni urad in županstvo Leše, p. Tržič, 44 K 90 v; župni urad Rateče, p. Belajce, 53 K; župni urad Trnovo, Notranjsko, 346 K 74 v; župni urad Hraščje, p. Kranj, 90 K 20 v; županstvo Zminec, p. Škofja Loka, 10 K; duhovni urad Konjšica, Zagorje ob Savi, 60 K; županstvo Hotederska 56 K 20 v; šolsko vodstvo Železniki 200 K; župni urad Zalilog-Železniki 100 K; župni urad Homec, p. Radomlje, 300 K; Samec J., trgovec, Ljubljana, 100 K; Novak Anton, trgovec, Štepanjvas, 50 K; zbirka Anice Kopuša, Ljubno pri Celju, 130 K; šolsko vodstvo Bevke, p. Vrhnika, 93 K; šolsko vodstvo Kopanj, p. Grosuplje, 11 K 70 v; županstvo Vremski Bratof 165 K 26 v; župni urad Col pri Vipavi 152 K; šolsko vodstvo Zapolok, Studeneč-Ig, 26 K 20 v; župni urad Čemšenik, p. Medija-Izlake, 80 K; šolsko vodstvo Doi. Logatec 55 K 60 v; župni urad Javor, p. Sp. Hrušica, 207 K; župni urad Podbrezje 50 K; Wester Alojzij, župnik, Grahovo pri Cerknici, 22 K; župni urad Benica, p. Kranj, 160 K; župni urad Sv. Gregor-Ortenek, 200 K; župni urad Hrenovice, Hrašče, 64 K 80 v; šolsko vodstvo Šmarje, Dolenjsko, 72 K 50 v; župni urad Sv. Lenart, Sostro, 30 K; Funtek Feliks, duhovnik, Šinkovturn, Vodice, 10 K; župni urad Breznica, Zirovnica, 300 K; šolsko vodstvo Soteska, Straža, 43 K 30 v; županstvo Planina, via Rakek, 94 K; vodstvo deške šole Smihel-Rudolfovo, 20 K 50 v; župni urad Planina, via Rakek, 50 K; župni urad Borovnica 105 K; krajni šolski svet Vel. Podlog-Krško 6 K; župni urad Zatičina, Dolenjsko, 150 K; vodstvo ljudske šole Rakek 150 K; deklička ljudska šola Ribnica 80 K; župni urad Adlešič, p. Crnomelj, 60 K; župni urad Črmošnjice, Dolenjsko, 115 K 48 v; župni urad Želimlje, p. Studeneč-Ig, 8 K; župni urad Sv. Križ pri Trzinu 214 K; župni urad Tržič, Gorenjsko, 100 K; šolsko vodstvo Spitališ, Motnik, 48 K 63 v; šolsko vodstvo Gor. Sušice, Toplice, 6 K 30 v; župni urad in šolsko vodstvo Planina pri Crnomlju 86 K; ljudska šola Smihel pri Žužemberku 2 K; županstvo Planina pri Vipavi 329 K 40 v; šolsko vodstvo Št. Peter na Krasu 137 K 10 v; šolsko vodstvo Orehek, p. Prestranek, 53 K; vodstvo ljudske šole Postojna 118 K 70 v; šolsko vodstvo Dolso, Dol pri Ljubljani, 115 K; šolsko vodstvo Radence, p. Stari trg pri Kočevju, 20 K; županstvo Naklo (nabrazo v Podbrezjah) 115 K 34 v; mestni urad Škofja Loka 400 K; šolsko vodstvo Trzin 31 K 64 v; šolsko vodstvo Bukovšica, p. Selca, 8 K 20 v; vodstvo deške ljudske šole Ribnica, Dolenjsko, 80 K 90 v; vodstvo sestrazredne šole Jesenice, Gorenjsko, 550 K 27 v; fantje in dekleta občine Sinodole pri Senožečah, izkupiček veselice 2. junija, 112 K 64 v; Kambič Ivan, Ustje, Ajdovščina, 80 K 60 v; ljudska šola Podgrad, Novo mesto, 16 K; šolsko vodstvo Vel. Trn, Krško, 14 K; šolsko vodstvo Telče, Tržišče, Dolenjsko, 21 K 36 v; dijaki c. kr. drž. realke v Idriji 156 K; učence c. kr. dekl. rudniške ljudske šole v Idriji 414 K; učenci c. kr. deške rudniške ljudske šole v Idriji 208 K; mestno županstvo Idrija 300 K; občno konsumno društvo Idrija 100 K; Ljudska hranilnica in posejalnica v Idriji 100 K; deklička Marijina družba Mirnapč 123 K 10 v; šolsko vodstvo Žužemberk 10 K; župni urad Dražgoše, Železniki, 15 K; šolsko vodstvo Št. Rupert 218 K 13 v; šolsko vodstvo na Kalu 29 K; šolsko vodstvo Leskovec pri Krškem 230 K 6 v; šolsko vodstvo Polica 21 K 50 v; šolsko vodstvo Krtina, Dob pri Domžalah, 179 K 50 v; župni urad Dob pri Domžalah, 363 K 80 v; šolsko vodstvo Stari trg pri Kočevju 23 K šolsko vodstvo Brusnice, Dolenjsko, 34 K 90 v; županstvo Klovče, p. Prem, 59 K 30 v; šolsko vodstvo Dolenjvas pri Senožečah, 26 K 8 v; šolsko vodstvo dekličke šole v Kamniku, I. zbirka 372 K 45 v; župni urad Vrh sv. Treh kraljev, Rovte, 60 K; šolsko vodstvo Vel. Poljane, Ortenek, 54 K; šolsko vodstvo Trebnje 151 K 24 v; šolsko vodstvo Sinji vrh, p. Vinica, 36 K; šolsko vodstvo v Pečeh, p. Moravče, 67 K; šolsko vodstvo Zalog pri Ljubljani 25 K 26 v; župni urad Cerklje, p. Krška vas, 50 K; šolsko vodstvo Kuteževo, p. Ilir. Bistrica, 15 K; šolsko vodstvo Medija-Izlake 25 K; šolsko vodstvo Črešnjevec, Semič, 20 K 20 v; županstvo Šmartno pri Litiji, 162 K 80 v; šolsko vodstvo Št. Jernej, Dolenjsko, 332 K 4 v; šolsko vodstvo Ihan, Domžale, 40 K; šolsko vodstvo Matenjvas, p. Prestranek, 215 K 64 v; šol-

sko vodstvo Podlipa, Vrhnika, 3 K 10 v; župni urad Zagorje ob Savi 15 K; župni urad Radovica, Metlika, 31 K 80 v; vodstvo štirirazredne ljudske šole v Metliki 246 K; enorazrednica v Božjakovem pri Metliki 12 K 40 v; šolsko vodstvo Grahovo pri Cerknici 108 K; župni urad Podkraj, Col pri Vipavi, 208 K; šolsko vodstvo Toplice, p. Zagorje, 190 K; župni urad Sela, p. Zagradec-Fužine, 20 K 20 v; Vidmar Fran, župnik, Sv. Trojica, Tržišče, Dolenjska, 10 K; župni urad Knežak 370 K; trirazredna ljudska šola Mirnapeč 185 K 23 v; šolsko vodstvo Gora nad Idrijo 16 K; šolsko vodstvo Ubeljsko, p. Razdrto 86 K 10 v; šolsko vodstvo Zagorje na Krasu 59 K 82 v; šolsko vodstvo Rovte nad Logatcem, 83 K; šolsko vodstvo Kolovrat, Medija-Izlake, 8 K; župni urad Goriče, Kranj, 210 K; šolsko vodstvo Dobrnič 37 K; predstojništvo občine Zupajenjtive-Kamniki 33 K; šolsko vodstvo Semič 200 K; šolsko vodstvo Sv. Gora, Vače pri Litiji, 20 K; župni urad Preloka, Vinica, 100 K; šolsko vodstvo Novi Kot, p. Prezid, 26 K; trgovina Žibert, Ljubljana, Prešernova ulica, 100 K; šolsko vodstvo Poljovgradec 457 K 22 v; šolsko vodstvo Preserje pri Ljubljani 210 K 10 v; vodstvo ljudske šole Borovnica 199 K 64 v; šolsko vodstvo Lipoglav, Šmarje-Sap, 62 K 40 v; šolsko vodstvo Vel. Lašče 71 K 80 v; šolsko vodstvo Podbrezje 71 K; šolsko vodstvo Zallog-Železniki 18 K 20 v; vodstvo ljudske šole Trstenik, Kranj, 32 K; šolsko vodstvo Bukovica, p. Selca, 97 K 10 v; zbirka Supin Karol, župnik, Sp. Idrija, 160 K; Breitenberger Ignac, kaplan, Sp. Idrija, 100 K; zbirka v cerkvi, Sp. Idrija, 60 K; občinski urad Sp. Idrija 50 K; zbirka Mar. Lapajne, Sp. Idrija, 22 K; zbirka Neže Gruđen, Sp. Kamnoljka, 8 K; Gabrovšek Fr., kaplan, Hotedračica, 308 kron; župni urad Blagovica-Lukovica 50 K; šolsko vodstvo Toplice 82 K; župni urad Orhek, p. Prestranek, 77 K; šolsko vodstvo Boštanj, p. Radna, 65 K 46 v; šolsko vodstvo Vrhnika, 253 K 09 v; šolsko vodstvo Zažar, Vrhnika, 44 K 60 v; šolsko vodstvo Kostjaevica, 206 K 76 v; šola v Mokronogu 59 K 16 v; župni urad Dev. Mar. Polje 72 K; župni urad Rakitina, p. Borovnica, 91 K 50 v; županstvo Brezovica, okraj Kamniki, 43 K; župni urad Raka pri Krškem 584 K 77 v; župni urad Skočian pri Mokronogu 35 K; župni urad Lozice, p. St. Vid pri Vipavi, 70 K; županstvo St. Vid pri Vipavi 150 kron; župni urad Cerklje, Gorenjsko, 50 K; šolsko vodstvo Zameško, Raka, 20 K; Klinc Anton, Gorenje Polje, 30 K; občina Brezovica pri Ljubljani, 25 kron; župnja Šmarje-Sap, I. in II. zbirka 388 K; šolsko vodstvo Stari trg pri Kočevju, 20 K; županstvo Stranice 52 K 36 v; šolsko vodstvo in županstvo Iškavas 16 K; šolsko vodstvo Dol. Zemon 90 kron 96 v; šolsko vodstvo Vrbovo 60 K 10 v; šolsko vodstvo St. Peter pri Ljubljani 3 K 4 v; županstvo Radenci pri Kočevju 25 K; šolsko vodstvo Zagodac pri Nemški Loki 11 K 30 v; župni urad Podruga, Notranjsko, 40 K; šolsko vodstvo, Bircnavas 47 K 30 vin.; župni urad Vojsko nad Idrijo 30 K; župni urad Žalna 413 K 30 v; šolsko vodstvo Orehovica 10 K; občinski urad Orehovica 20 K; šolska mladina v Ljubnem 20 K 60 v; občinski urad Radeče pri Zidanem mostu 83 K 10 v; župni urad Domžale 50 K; šolsko vodstvo Sv. Ana pri Trzinu 22 K; župni urad Ježica 50 K; župni urad Banjaloka 64 K 60 v; županstvo Boh. Bistrica 165 K 50 v; šolsko vodstvo Blatna Brezovica 79 K 10 v; šolsko vodstvo Rožni dol 3 K; župni urad Goče 250 K; šolsko vodstvo Cerklje, p. Krškavas, 132 K; šolsko vodstvo Dragaluf 61 K 75 v; Nemeč Anton, župnik, Kokra, 12 K; šolsko vodstvo Drenovgric 1 K 2 v; šolsko vodstvo Dražgoše 6 K; šolsko vodstvo Dol. Nemškavas pri Trebnjem 90 K; županstvo občine Prečine 180 K; županstvo Predtrg pri Radovljici 58 K 96 v; županstvo Studenec pri Radni 32 K 66 v; županstvo Toplice, Dolenjsko, 20 tron; županstvo Cerklje, Gorenjsko, 452 K 10 v; županstvo Vrhnika 100 K; župni urad Lucine 30 K; župni urad Sinišev ob Kolpi 32 K; šola Razdrto pri Postojni 40 K; štirirazredna ljudska šola v Litiji 13 K; šola v Hraševju 27 K 01 v; župni urad Črni vrh nad Polhovim gradcem 51 K 52 v; šolsko vodstvo Vojsko nad Idrijo 180 K; župni urad Šmarino pri Litiji 100 K; županstvo Vič pri Ljubljani 145 K 70 K; županstvo Predvor 40 K; Brncec Jan., duh. svetnik, Preska, 8 K; šolsko vodstvo Zg. Šiška, 4 kron; županstvo Staraloka 100 K; občinski urad Mokronog 141 K 40 v; tretji red sv. Frančiška v Šmartnem pri Litiji 16 K; županstvo Brusnice 25 kron; županstvo Zagradec-Fužine 61 K 10 v; županstvo Rateče, Gorenjsko, 61 K; šolsko vodstvo Vrhpolje pri Moravčah 68 K 74 v; župni urad Adlešiči 4 K; šolsko vodstvo Golo 4 K 60 v; šolsko

vodstvo Moravče 20 K; dekliška Marijina družba Mirnapeč 123 K 72 v; šolsko vodstvo Sembije 9 K; župni urad Sv. Katarina 25 K; župni urad Postojna 1000 K; županstvo Predvor 172 K; šolsko vodstvo Bojanci 15 K; šolsko vodstvo Draga via Rakek 145 K; šolsko vodstvo Vel. Gaber 6 K; župni urad St. Lambert 86 K 22 v; župni urad Kropa 70 K 90 v; šolsko vodstvo Prežganje 14 K 60 v; župni urad Sv. Jakob ob Savi 115 K; šola v Selcih nad Škofjo Loko 29 K 88 v; šolsko vodstvo Vrhpolje pri Vipavi 102 K; šolsko vodstvo Zabnica 202 K 24 v; župni urad Zavrac, Idrija, 31 kron; šolsko vodstvo deške šole Trnovo 133 K; Leskovic & Meden, Ljubljana, 100 K; Zevnik Michael, Begunje, 2 K; zbirka, nabrana v dneh darovanja potom nabiralnikov, 4106 K 80 v; trgovina Peteline Josip, Ljubljana, 100 K; šolsko vodstvo Naklo 84 K 50 v; županstvo Ziri nad Idrijo 433 K 30 v; županstvo Kamnagorica 140 K; ljudska šola Zagorje na Krasu 212 K 29 v; župni urad Sv. Jakob ob Savi, 53 K; šolsko vodstvo Reteče, Škofja Loka, 30 K; šolsko vodstvo Zvirče 18 88 K; župni urad Leskovic 70 K 80 v; župni urad Preloka 31 K; županstvo Čatež ob Savi 8 K; šolsko vodstvo Unec pri Rakeku 64 K 20 v; šolsko vodstvo Ribno pri Bledu 157 K 50 v; Glasbena Matica, Ljubljana, čisti dohodek koncerta 6. junija, 930 K 74 v; šolsko vodstvo Studenec-Ig pri Ljubljani 2 K; Al. K. Sezun, Kranj, 4 K; šolsko vodstvo Bosiljeva Loka ob Kolpi 3 K; šolsko vodstvo Zatična 26 K 51 v; Kunauer Jan., župnik, Golo, 4 K; Svete Anton, Temišelj, 12 kron.

Vsem nabiralcem, ki so s svojim trudom pripomogli do tako krasno uspele zbirke v korist naših vojni invalidov in sirot, izreka društvo »Dobrodelnost« in njega odtok »Slovenski odbor za vojne invalide« svojo najtoplejšo zahvalo.

Za razvedrilo.

Vojska in mir. »Oče, kaj pomeni vojska in mir za trgovino?« — »Mir pomeni, če prodaj volno in imaš 10 odstotkov dobička. Vojska, če prodaj volno in imaš 50 odstotkov dobička.

V nekem ameriškem hotelu je pustil neki gospod svoj dežnik, na katerega je pritržil listek z napisom: »Ta dežnik je last muža, ki z eno roko dva centa vzdigne. Vrne se v 10 minutah.« — Ko se je močni mož vrnil, ni bilo več dežnika, pač pa listek, na katerem je bilo zapisano: »Dežnik je vzel mož, ki preleti v eni uri tri milje. Ne pride več nazaj.«

LOTERIJSKE ŠTEVILKE.

Gradec, 31. julija: 26, 89, 63, 76, 6.
Linc, 3. avgusta: 34, 76, 52, 50, 51.

»Viktoria«-varnostni ključ se zopet dobi, in sicer v raznih oblikah. Več v današnjem inseratu, vendar pa oozarjamo, da so cene veljavne le do konca avgusta, ker je pričakovati podraženja v bližnjih dneh. Ključi za omare se več ne izdelujejo.

PREKLIC.

Jaz, Ivanka Križ, vas Ložec šte. 4, občina Osilnica, preključem kar sem govorila zelo grdih in nesramnih reči zoper Marico Kvaternik, Ložec šte. 3, občina Osilnica, in zoper Agato Zažar, vas Bezgovica šte. 6, občina Osilnica, in iz srca obžalujem, ker sem to govorila. Vse moje obrekovalje je bilo lažljivo in ta preključni mi bodi prištet namesto zapora.

IVANKA KRIZ.

Krema za brivce

najboljša kakovost vporabna brez vode velik lonček K 6.-

Milo za brivce

pristno, najboljša vrsta I kos 3 K, I kg 32 K. Pošilja po povzletju

M. Jünker, Izvozna podjetje, Zagreb št. 1, Petrinjska ul. 3/III, Hrvatska.

Agitirajte za Domoljuba

Naprodaj je v Spodnjem logu šte. 22

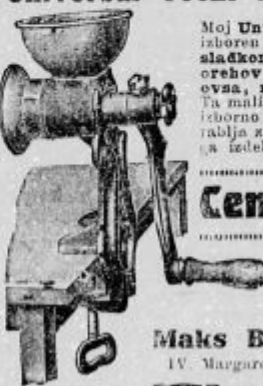
posestvo

z vsemi poljskimi pridelki, eventualno se da tudi za več let v najem. Meri 36 orolov. Več se izve pri Ant. Kuralt, Spodnji log 22, p. Sava ch j. ž.

Učenec

so sprejme za sedlarško obrt. Starost od 12 do 14 let. Prosta hrana in stanovanje pri gospodu Fran Wisjan, izdelovalec vozov Kolodvorska u. 25 Ljubljana

Universal-ročni mlin (Zakonito zavarovan.)

Moj Universal-ročni mlin je izboren za mletje moka, dišav, sladkorja, kave, ovsen, riža, orehov, pšenice, ječmena, cvsa, rži, koruze, riža itd. Ta mlin mline se je tekmo vojske izborni obnesel in so lahko porabljali za vsako vrsto mletvske izdelke. Tož. okoli 1 kg.

Cena K 24.-

Pošilja se z Dunaja proti predplačilu zneska po generalnem zastopstvu

Maks Böhnell, Dunaj

IV. Margaretenstr. 27. odd. P. 37.

Prospekt zastopj.

Brezbarje za milo

se dobi doslej po ničemer prekašano brezmaščobno pralno sredstvo

Fania

za toaletno mizo in kopeči. Popolnoma neškodljivo. Nikako ilo. Izboren predmet za razprodajalce. Karton s 36 kosi lepo opravljen 30 kron pri

M. Jünker, Zagreb 1, Petrinjska ul. 3/III. Hrvatsko.

Za večje posestvo na Spodnjem štajerskem iščem

kmečko delavsko družino

Mož naj se razume dobro na živinorejo, žena na prašičjerejo. Ugodni pogoji. Prosto stanovanje, lep kos zemlje in plača po dogovoru. Vprašanja na upravo »Domoljuba« pod »Kmečka družina 2725«.

Ključavnica v ključavnici!

Zakonito zavarovana varnostna zapora!

Svetovni patent! Senzacija! Izum!

Vporabna takoj in lahko pri vsaki ključavnici!!!

Uprabno navodilo priloženo vsaki ključavnici. Ključ nepre-

prečljivim prodajnim židovito-

posteni! — Cena za kom-

mad: Za vrata (z dvema vbo-

doma) K 8.-, po pošti K 9.-;

Za vrata (z dvema vbo-

doma) K 8.-, po pošti K 9.-;

Za vrata (z dvema vbo-

doma) K 8.-, po pošti K 9.-;

Za vrata (z dvema vbo-

doma) K 8.-, po pošti K 9.-;

Za vrata (z dvema vbo-

doma) K 8.-, po pošti K 9.-;

Za vrata (z dvema vbo-

doma) K 8.-, po pošti K 9.-;

Za vrata (z dvema vbo-

doma) K 8.-, po pošti K 9.-;

Za vrata (z dvema vbo-

doma) K 8.-, po pošti K 9.-;

Kumin, brusnice, borovnice in vse zdravilne rastline

na debelo in drobno kupuje

„HERBA“

zadruga za vzgojo in izkoriščevanje zdravilnih rastlin, korenja in sadežev z o. j.

ZAGREB, Jurišićeva ulica šte. 18.

Ponudbe z vzorci in cenami.

Cudovito šilo le K 4-90

Šiva tako naglo prešivne vlobe kot šivalni stroj. — Največja iznajdba, s katero more vsak sam krpiti in šivati usnje, raztrgane čevlje, konjsko o. reno, vreče, platne in vsako drago močno blago. Neobhodno potrebno za vsakogar. Jamstvo za porabnost. Cena kompl. šila s sukancem, 4 raznimi šivalkami in porabnim navodilom K 4,90, 5 kosi K 13,50. Pošilja po povzetju.

M. Svoboda, Dunaj, III/2, Hiespasse 13-404.

Manjši prostor za trgovino s policami in malim stanovanjem v lepem kraju na Kranjskem se dá v najem. Pripraven tudi za žensko moč. — Ponudbe pod »Trgovina 2698« na upravništvo »Domoljuba«.

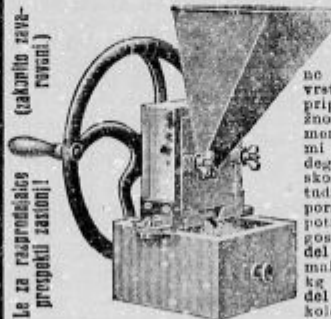
SODE

od vina, žganja in vsake druge vrste kupuje po najvišjih cenah

Ivan Jelačin
LJUBLJANA, Emonska cesta šte. 2.

Ročni mlin za žito!

Le za razprodajo (zaključilo zavezanost)

Moi izvorni ročni mlin za žito je izoboren za dober in fino mletev vako-vrstnega žita, je priprava na trpežno izvršeno z izmenjajočimi mlevnimi ploščami iz trdega materiala in skoro neporabni tudi pri največji porabi. Neobhodno potreben za vsako gospodinjstvo. Model 4 z vrtilom za mali obrat, težn 7 kg K 100.—, Model 5 z gonilnim koleškom za večji obrat okoli 12 kg

K 120.—, Razpošilja z Dunaja proti predplačilu ženska glavno zastopstvo **MAX BÖHNEL**, Dunaj IV. Margaretenstr. 27.

100.000 i hvaležnih odjemal, poročila da uničevalec korenin „Ritajon“ v treh dneh brez bolečin odpravi karja čista, bradavice, irbe kože. Uspeh z jamstvom! — Odstreva „Fitas“ najbrdov, revmat, zobobol, ledvine, ko je že vse odreklo, in pri ostih zobeh. Ceni uspeha, denar usaja. Cena 3 K, 3 pušice 7 K, 6 pušic 11 K. Nikak okam, zobovja, ne neprijateljsko duhal Srečno bele zobe da „XIBIS“, zobna lekočina. Takol. uspeh. Cena 3 K, 3 steklenice 7 K.

Podgane, miši se popolno zstrojo — „Ritajon“. Ako ni uspeha, denar nazaj, 100% zaslava. Cena 4 K, 5 skatle 9 K. Stenice, uši, bolhe, ščurke uniči z zalego vred radikalno „THERA“. Cena 3 K, 3 skatle 7 K, orašek za gozdenje poleg 2 K.

AGENCY, Kaschau (Kassa) 1. poštni predal 12-0-30, Ogrska.

Kranjska deželna podružnica

n. a. deželne življenjske in rentne nezgodne in jamstvene zavarovalnice

v Ljubljani, Marije Terezije cesta 12/II

sprejema zavarovanje na doživetje in smrt, združeno tud. z vojnim riziko, otroških dot. rentna in ljudska nezgodna in jamstvena zavarovanja.

Javen zavod. Absolutna varnost. Nizke premije.

Nalagodnejši pogoji za vojno zavarovanje.

Zavod temelji na vzajemnosti. — Prospekti zastoj in poštalne prosto. Sposobni zastopniki se sprejemajo pod najugodnejšimi pogoji. 1837

Umetno gnojenje

bo samo

Vaša korist

toča ne odlašajte! - Zahtevajte takoj ponudbe na

20 % kali - jevo sol in 14 % kalcij

Poznejših naročil vsled težavnega uvoza ne bo mogoče izvršiti! Pojasnila so vam na razpolago! Jamstvo za kakovost!

VINKO VABIC, veletržec, Zalec, Južno-Štajersko.

Mlatilnice

na pogon s silo in z roko, dalje čistilne mlatilnice najnovejše konstrukcije, čistilnice, trijerje, stiskalnice za grozdje in sadje, mline za žito in sadje, gelpelje, slamoreznice, brzoparilnice, kotle za žganje, brane in pluge ter razne druge poljedelske stroje iz največjih tovarov, zajamčeno dobre kakovosti ima vedno na zalogi

zaloga poljedelskih strojev

FR. HITTI

v LJUBLJANI, Martinova cesta šte. 2

Dalje opozarjam na svojo veliko zalogo priznana in dokazano najboljših ročnih mlinov, pripravnih ta vsako mletev. — Dobra in najcenejša postrežba vsakemu zajamčena.

Ustanovljeno l. 1893.

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Dovoljuje članom posojila proti poroštvu, zastavi življenjskih polic, posestva, vrednostnih papirjev ali proti zaznambi na službene prejemke.

Vračajo se posojila v 7 1/2, 15 ali 22 1/2 letih v odsekih ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih.

Kdor želi posojila, naj se obrne na pisarno v Ljubljani, Kongresni trg šte. 19, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Društveno lasno premoženje znaša koncem leta 1915 519.848/40 kron.

Zadruga sprejema tudi hranilne vloge in jih obrestuje po 4 1/4 %

Deležnikov je bilo koncem leta 1915 1924 s 15.615 deleži, ki reprezentujejo jamstvene glavnice za 6,089.850 kron.

Druporočamo

kolinsko kavino primes
v korist obmejnim Slovencem!

Nad 1,000.000 v rabi:

Iločno šilo je praktično orodje za vsakogar za življenje usnujnih predmetov, jermenov, vrec, jader, oprem, mehov, plah, čevljev. — Razprodajalec popust. Cena kompl. šila K 5.—, povzeta stroški posebej. Izvoz žrebljev, varovalcev podplatov iz kovina in usnja, podkvice, celul. trakov za čevlje, čevlj. smole, okov za podplate in vojnih podplatov torronih mlinov. **P. E. Lachmann**, Dunaj IX., Moserstrasse 2. o. št. 182.

Lišaje

garje, srbež, hraste in druge kožne bolezni odstrani naglo in sigurno **Paratol**-domače mazilo. Ne maže, je popolno brez duha, torej se more rabiti tudi čez dan. Velik lonček K 5.— dvojno - velik lonček K 9.—. Dalje **Paratol**-posipalni prašek, ki varuje najbolj občutljivo kožo. 1 škatlja K 3.—. Oboje se dobiva po povzetju ali preplačilu pri tvrdki

Paratol-Werke, Iekar ULMER
Budapest VII-10. Rózsza ut 21.

Krmila manjka!

Zato se uporabljajo nadomestna sredstva za krmila. Da to krmo živina, perutnina dobro prebavi in popolnoma izkoristi, naj se pri-
meša 2 krat na teden krmil, ena pest polna „**Mastin**“ to je dr. pl. Trnkóczy-a redilni prašek. Paket velja 2 K, 5 paketov 12 K, poštnine prosto. 5 paketov zadostuje za 3 mesece za enega vola, kravo, ali prašiča, da se zrede.

Glavna zaloga:

Iekarna Trnkóczy

zraven rotovža v Ljubljani.

Mastin je bil odlikovan z najvišjimi kelajnaml na razstavah: na Dunaju, v Parizu, Londonu in Rimu.

Na tisoče kmetovalcev hvali in rabi „**Mastin**“.

Najbolje naložiš denar
ako kupiš zlatino, briljante, ure, srebrnino pri
F. Čuden Sin v Ljubljani
samo nasproti glavne pošte.
Ceniki se ne razpošiljajo. :: Kupim staro zlato.

Srbečico, lišaje

odstrani prav naglo dr. Flesch-a izvir. zakonito zajamčeno „**Skabiform**“ mazilo“. Popolnoma brez duha, ne maže. Poskusni lonček K 3.— veliki K 5.— porcija za rodbino K 12.—. Zaloga za Ljubljano in okolice: **Lekarna pri zlatem jelenu, Ljubljana, Marijin trg. 1520**
Pazite na varstveno znamko „**Skabiform**“!

NADOMESTILO MILA

za pranje perila, izborno peneče in prekaša vse doslej v prometu se nahajajoče izdelke. 1 zavoj t. j. 5 kg K 12.—, 1 zavoj z 10 kg K 23.—
Preprodajalci dobe popust pri naročbi celega zaboja z 250 kosi. **Belo mineralno milo** za čiščenje rok in finejšega perila. 1 zavoj 32 kosov K 14.—, **Nadomestek za toaletno milo** v različnih barvah, lepo dišeč, 1 zavoj 32 kosov K 18.—; roza barve, 1 zavoj 24 vel. kosov K 18.—. Razpošilja po povzetju. Pri večjem naročilu naj se pošlje polovica zneska naprej. Najmanj se more naročiti en zavoj vsake vrste.

M. JUNKER-ja izvozno podjetje v Zagrebu št. 1. Petrinjska ulica 3., III., telefon 23-27.

Po celi Jugoslaviji naj se pije 2542

Tolstovrška slatina

in novi **SILVA VRELEC**

Pošta **GUŠTANJ**.

Tam se naroči tudi

tino belo, rdeče in črno vino ter žganje in sadni mošt.

Le 3 K 40 h stane pri nas mali fot. aparat „**Omega**“, vel. slike 4x4 kompl. z malo opremo z natanč. navod. za začetnike. Aparat „**Perfekt**“, vel. 4 1/2 x 6 z motnim steklom, dvojno kaseto, dober objekt in malo opremo ter navodilom za začetnike le K 9.50 Zaklopna kamera „**Gertrud**“ vel. 9x12; fina izvrtilcev z vsem potrebnim opremlj. za faze: lege, prima akromat. leča, kompl. s kuvinsko kaseto in navodilom doler v zalogi, le K 79. **50 h** zaklopna omara za vnaštvo za plošče in filme, zovna oblika vel. 4 1/2 x 6 le K 68.40; vel. 6 x 6 le K 79.50. Pošilja po povzetju. Poština 1 K. **Expert „Perfekt“**, Dunaj VII. Neustiftg. 137/162.

Vsakovrsna domača semena,

suhe gobe, prazne vreče in druge pridelke

kupuje trgovina s semeni

—: PETER LASSNIKA NASL. —

SEVER & KOMP., Ljubljana, Marijin trg.

**Miši - podgane
stenice - ščurki**

Izdelovanje in razpošiljatev preizkuš. radikalno učinkovitega uničevaln. sredstva, za katero dohajajo vsak dan zahvalna pisma. Za podgane in miši K 5.—; za ščurke K 5.—; tinktura za stenice K 2.—; posebno močna tinktura za stenice „**Prevasil**“ K 3.50; uničevalec moljev K 2.—; prašek proti mrčesom 1.50 in 3 K; sem spadajoči razprševalec K 1.20; tinktura proti ušem pri ljudeh K 1.50; mazilo za uši pri živini K 2.—; prašek za uši v obliki in perilu K 2.—; tinktura za bolhe pri pseh K 1.50; tinktura proti mrčesu na sadju in zelenjadi, (uničev. rastlin) K 3.—. — Pošilja po povzetju **Zavod za pokončavanje mrčesa**

M. Jünker, Zagreb 1, Petrinjska ulica 3.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6, za francišškansko cerkvijo sprejema hranilne vloge vsak delavnik dop. od 8. do 1. ure in jih obrestuje po

4 1/4 %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krone 25 vinarjev na leto.

„Ljudska posojilnica“ sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago pošne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim združnikom posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez nje na osebni kredit proti poroštvu ali zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se eskomptujejo najbolje.

Vloge v „Ljudski posojilnici“ so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

Rezervni zakladi znašajo nad en milijon kron. — Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1917 nad 34 milijonov kron.

Dobro „IKO“ uro

vsak občuduje in zaželi, kajti ona je mojstersko delo urarske umetnosti!

Razpošilja se po povzetju. Neugajajoče zamenjam.

- Kovinaste ure . . po K 24— 26— 32— 40— 60— 100—
- Srebrne ure . . . po K 70— 90— 100— 120— 200—
- Kovinaste verižice po K 2— 3— 4— 6— 10—
- Usnjate verižice . po K 1'60 2'80 4'80

➔ Zlatnina in srebrnina v bogati izberil ➔

Velika izbira ur, verižic, prstanov, lepoticja, daril itd. v velikem krasnem ceniku, katerega zahtevajte.

Lastna znamka „**IKO**“ svetovnoznana. — Lastna protokolirana tovarna ur v Švic.

Svetovna razpošiljalnica

H. Suttner samo v Ljubljani št. 1

Svetovnoznana radi razpošiljanja dobrih ur.

Nobene podružnice.

